

Contemporary Exhibition Methods in Museums: The Case of the Turkish Isbank Museum of Economic Independence*

Serap Buyurgan

Başkent University

Dilek Karaaziz Şener

Hacettepe University

ABSTRACT

The museum creates a new art experience and atmosphere for the art spectator/visitor. When we examine today's understanding of museology and its applications in this context, it welcomes the visitor of the aforementioned atmospheric landscape with different curatorial concepts in both permanent and temporary exhibition categories. In this encounter, the context that everyone experiences with the objects/artworks in the museums at the visitor's observation point is important. Thus, it is important that each object or group of objects is presented together with a good display, and that both the space and the exhibition speak to each other and affect the physical and sensory conditions of the visitor. Considering the extent and the atmosphere in which today's exhibition, exhibition methods and practices have developed, the more the museum visitor appreciates/likes the artwork/object, the more effective the exhibitions are to stay in mind and create a memory. Based on this perspective, the current regime methods in the world and Türkiye were examined in the research and the effect of contemporary exhibition methods on the existence of the regime and the world presentation that the museum offers was revealed by emphasizing the contemporary exhibition methods of İş Bankası Economic and Independence Museum. Ankara İş Bankası Economic Independence Museum is an institution museum that stands out in the application of contemporary exhibition approaches in museology, which has developed in our country especially in the 2000s, with both temporary exhibition halls and a permanent exhibition under the name "Economic Independence" on the ground floor of the museum. A qualitative descriptive scanning model was used in the research, and as a result of the research, the effect of contemporary exhibition methods in explaining the world that the museum creates was emphasized. In addition, the museum is important in terms of contributing to social memory and transferring the memory to the future, keeping it alive and remembering it, with its visual, information, and document-based designs and adaptation of the museum exhibition setup in contemporary exhibition practices to the history of the Republic of our country.

Keywords: Türkiye İş Bankası Museum of Economic Independence, exhibitions, contemporary exhibition methods

Type: Research

Article History

Received: 09.10.2023

Accepted: 30.11.2023

Published: 30.11.2023

Corresponding Author:

Dilek KARAAZİZ ŞENER

SCREENED BY

Suggested Citation

Buyurgan, S. & Karaaziz Şener, D. (2023). Contemporary exhibition methods in museums: the case of the Turkish Isbank Museum of Economic Independence. *Journal of International Museum Education*, 5(1), 31-53. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1373560>

About The Authors

Serap Buyurgan, Prof. Dr., Başkent University, Faculty of Fine Arts Design and Architecture, Head of Graphic Design Department, E-mail: sbuyurgan@baskent.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8858-2161>

Dilek Karaaziz Şener, Lecturer, PhD, Hacettepe University, Faculty of Fine Arts, Graphics Department, E-mail: desener@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5111-3724>

*This study was produced from the master's thesis by the second author under the supervision of the first author

Müzelerde Çağdaş Sergileme Yöntemleri: Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi Örneği*

Serap Buyurgan

Başkent Üniversitesi

Dilek Karaaziz Şener

Hacettepe Üniversitesi

ÖZ

Müze, sanat izleyicisine/ziyaretçisine yeni bir sanat deneyimi ve atmosferi yaratır. Günümüz müzecilik anlayışı ve bu bağlamda uygulamalarını incelediğimizde söz konusu atmosfer manzarasının ziyaretçisini gerek sürekli gerekse süreli sergiler kategorilerinde farklı küratöryel kavramlarla karşılar. Bu karşılaşmada ziyaretçinin gözlem noktasında müzelerdeki objelerle/sanat eserleriyle herkesin deneyimlediği bağlam önemlidir. Bunun için de her objenin veya obje grubunun iyi bir sergileme ile birlikte sunulması hem mekânın ve sergilemenin karşılıklı konuşması, ziyaretçinin fiziksel ve duyuşsal durumlarını etkilemesi önemlidir. Günümüz sergi, sergileme yöntem ve uygulamalarının geldiği boyut, geliştiği atmosfer düşünüldüğünde, müze ziyaretçisinin sanat eserinden/objeden ne kadar etkilendiği sergileme ile direkt bağlantılıdır. Bu bakış açısından hareketle araştırmada, Dünya ve Türkiye müzelerindeki çağdaş sergileme yöntemleri incelenmiş, çağdaş sergileme yöntemlerinin müzenin varlığına ve müzenin içerisinde yaşadığı dünyanın tanıtımına etkisi İş Bankası İktisadi ve Bağımsızlık Müzesi'nin çağdaş sergileme yöntemlerini vurgulayarak ortaya koyulmuştur. Ankara İş Bankası İktisadi bağımsızlık Müzesi hem süreli sergi salonları hem de "İktisadi bağımsızlık" adı altında müzenin giriş katında yer alan sürekli sergisiyle, özellikle 2000'li yıllarla birlikte ülkemizde gelişen müzecilikte çağdaş sergileme yaklaşımlarının uygulanmasında öne çıkan bir kurum müzesidir. Araştırmada nitel betimsel tarama modeli kullanılmış, araştırma sonucunda çağdaş sergileme yöntemlerinin müzenin yaşadığı dünyayı anlatmasındaki etkisi vurgulanmıştır. Ayrıca, müze, toplumsal belleğe katkı ve belleğin geleceğe aktarılması, yaşatılması ve anımsanma bakımından da ülkemizin Cumhuriyet tarihine çağdaş sergileme uygulamalarındaki görsel, bilgi ve belgeye dayalı tasarımları ve müze sergi kurgusunun uyarlanmasıyla da önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, sergi, çağdaş sergileme yöntemleri

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 09.10.2023

Kabul: 30.11.2023

Yayınlanma: 30.11.2023

Sorumlu Yazar:

Dilek KARAAZİZ ŞENER

SCREENED BY

Göbeklitepe Arkeolojik Alanı / Şanlıurfa

Önerilen Atf

Buyurgan, S. & Karaaziz Şener, D. (2023). Müzelerde çağdaş sergileme yöntemleri: Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi örneği. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 5(1), 31-53. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1373560>

Yazarlar Hakkında

Serap Buyurgan, Prof. Dr., Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü Başkanı, Çalışma alanları, plastik sanatlar, sanat eğitimi ve müze eğitimidir. E-mail: sbuyurgan@baskent.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8858-2161>

Dilek Karaaziz Şener, Öğretim Görevlisi Doktor, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü Hacettepe Sanat Müzesi Müdürü, ayrıca çalışma alanları genel sanat tarihi, müzeoloji, küratörlük ve sanat eleştirisidir. E-mail: desener@hacettepe.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5111-3724>

*Bu çalışma, birinci yazarın danışmanlığında ikinci yazar tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir

EXTENDED ABSTRACT

When we examine today's understanding of museology and its practices in this context, museums welcome their visitors with new exhibition experiences in both permanent and temporary exhibition categories, consisting of different curatorial concepts and made more attractive with exhibition methods. This new context that everyone experiences with the objects/artworks in museums at the visitor's observation point is important. For this purpose, the presentation of each object or group of objects together with the design, the interaction of both the space (the place where the works are exhibited) and the design features, affecting the physical and sensory states of the visitor, and also the perceived harmony between the works/objects in the space on Likert-type scales come to the fore (Swaboda, 2019). :3). In most museum exhibitions, the museum visitor's art experiences are graded by the curator(s) and designer(s) through exhibition methods and practices; The formation of memory and aesthetic appreciation is graded with the display items used. Today's contemporary museum approach and practice is established and operates through this system. Where the object came from and its meaning are presented to the attention and appreciation of the museum visitor in a different context in the museum space. As a result, considering the extent of today's exhibitions, exhibition methods and practices, and the atmosphere in which they develop, the more the museum visitor appreciates/likes the artwork/object, the more effective it becomes for the exhibitions to be remembered and create a memory. Based on this perspective, the current regime methods in the world and in Türkiye were examined in the research, and the effect of contemporary exhibition methods on the existence of the regime and the world presentation that the museum offers was revealed by emphasizing the contemporary exhibition methods of İş Bankası Economic and Independence Museum. A case study model was used in this study, and as a result of the research, the effect of contemporary exhibition methods on the transfer of the world was emphasized.

Museums/our museums are seen as institutions dedicated to the preservation of cultural data/values. With the 2000s, museology (reconstruction/conversion of existing buildings into museums or restructuring of museums' exhibition-arrangement concepts) has emerged with a different road map both in the world and in our country, and the phenomenon of museology has gained a new context with change and development methods. Does this mean a kind of acceptance of museology by societies and the breaking down of the walls between communication with the public? Or is a new understanding of museums being put forward, which will be evaluated as politics taking over or directing culture on a world scale that has been struggling with the waves of a capitalist system since the 20th century? Thinking that it would be possible to expand all these questions further, with the research title, first of all, through the example of Türkiye İş Bankası Economic Independence Museum, we aim to document the cultural memory of the city with a perspective that focuses on the communication of the exhibition arrangements in our museums

with the country's cultural policies and changes, between 2000 and 2020 in our country. It was envisaged to conduct a study on.

Ankara İş Bankası Economic Independence Museum is an institution museum that stands out in the application of contemporary exhibition approaches in museology, which has developed in our country especially in the 2000s, with both temporary exhibition halls and a permanent exhibition under the name "Economic Independence" on the ground floor of the museum. In addition, the museum is important in terms of contributing to social memory and transferring the memory to the future, keeping it alive and remembering it, with its visual, information and document-based designs and adaptation of the museum exhibition setup in contemporary exhibition practices to the history of the Republic of our country.

In the 21st century, based on the sources, the following inference was important in the study system of the research: "21. "Museum construction in the 21st century is creative, complex and ultimately in collaboration with the culture industry." What is the role of the museum in creating a future and transmitting cultural identity? In such a critical context, documenting the place of accelerations in the field of institutions and private museology in our recent history is important in today's changing conditions that require more and more digitalization in museums with each passing day. The number and consistency of artworks exhibited in our museums and the terminology used have an impact on the capacity to remember a particular painting. Therefore, this study aims to document and evaluate the impact of the exhibition and the changing contexts of the artworks in the exhibition presentations on the museum visitors, how the artworks appear, their communication with the visitors and evidence of their impact, through the example of the Türkiye İş Bankası Economic Independence Museum.

GİRİŞ

Müzeler, insanların bireysel ve toplumsal bellek bankaları olarak koleksiyon oluşturma utkusıyla oluşmaya başlar. Bir çeşit kültürel hafıza bankaları olarak değerlendirebileceğimiz müzelerle birlikte, objelerin/nesnelerin sunumu da önem taşır. Sergileme tasarımı 17. yüzyıl merak odalarından günümüze kadar farklı biçim ve yöntemlerin etkisiyle değişime uğrayarak gelir. Aynı şekilde 20. yüzyılın kırılma noktası iki büyük savaşla birlikte değişen toplum, yönetsel düzenlerin, ekonomik krizlerin iniş çıkışlı dalgalanmaları, sosyal konuların veya ideolojilerin etkin rolleriyle müzeler de değişim rüzgârlarından nasibini aldı. Objeler, koleksiyonların temel değeridir. Bunun nedeni içlerinde barındırdıkları bilgi, anımsama, bellek, hatıra gibi olguların derinliğidir. Tüm bunları değişen dünya düzeninde ne şekilde kullanılacağı, sunulacağı ve küresel toplum düzeylerinde nasıl pazarlanacağıdır. Müzeler bilgiyi toplar, sınıflandırır, onarır-korur, nesilden nesile aktarır, belleği dönüştürür ve birer yaygın eğitim kurumu gibi öğrenmede etkin rol oynar, ticari amaç gütmaz. İlk olarak ICOM tarafından 1946 yılında müze tanımı

yapılmış ve yıllar içerisinde birçok kez bağlamı ya da anahtar kelimeleri değiştirerek bugüne kadar gelmiş, ancak bu gelişme içerisinde bile değişmeyen tek bir şey vardır ki; müzeler, benzersiz bir şekilde nesnelere toplar, korur, araştırır ve kamuya açık olarak sergiler. Müzenin varoluşunun temel işlevi, zamanın neresinde olursak olalım ister geçmişte ister bugünde, değişmez.

Müzelerin kuramsal alt yapısının temeli 19. yüzyılda başta İngiltere ve Fransa olmak üzere kamuya açık müzelerin kuruluşuna dayanmaktadır. Halkın sosyo-kültürel yapısının gelişmesinde önemli rol oynayan o dönemin müzelerinin yanı sıra, bilginin temel alındığı, sınıflandırıldığı yapılarıyla aynı zamanda da toplum bireylerinin eğlenme, zaman geçirme işlevleriyle de bilinmektedir. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda ise durum biraz daha farklılaşmıştır. Düşünsel yapılarını 20. yüzyılın başında geliştirmeye ve kuramsal yapılarını oluşturmaya başlayan müzelerin bugünün dünyasında kültürel değerleri sergileme ve korumanın yanında toplumun gelişmesinde ve modern insanın özellikle kentsel yaşam içindeki kültür donanımının oluşmasında önemli bir görev üstlenmektedir.

Müzelerde sergileme yöntemleri, önceleri ağırlıkta objenin korunması ve sunulması amacıyla kullanılsa da, günümüzde sanat ve tasarımın öncül ve vazgeçilmez uygulama alanı olarak farklı/etkileyci yöntemlerle ortaya çıkmaktadır. Müze tanımının da aynı şekilde zaman içinde değişimi ve alt başlıklarında bağlamlarına göre yeniden yenilenmesi ise sergileme yöntemlerinin bir müzenin koleksiyonunu kamunun bilgi iletimine yönelik sunduğunun göstergesidir. Ayrıca bireyin eğitiminde önemli görev üstlenen müzelerin ICOM'un yeni müze tanımından da anlaşılacağı üzere, kültürel kimliğin oluşması, korunması ve toplumun içinde canlanmasında da önemli rol üstlenir. ICOM (International Museums of Council)'un 24 Ağustos 2022 müze tanımlamasına dair sonuç raporunda yeni müzecilik tanımını açıklar:

“Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, bir araya getiren, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen topluma hizmet eden kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı yapılarıyla müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik ve profesyonel bir anlayış ve toplulukların katılımıyla şekillenen iletişim ve işleyişleriyle, eğitim, keyif, düşünce ve bilgi paylaşımı içeren çeşitli deneyimler sunarlar” (URL 1).

Müzeler, yaşamın içindeki tüm alanlara dair objeleri içinde barındırır. Söz konusu alanlardaki yaşanmışlıkları ortaya koyan; dünyanın uygarlık ve medeniyetler tarihi, doğa olaylarının zaman içinde bıraktığı her türlü izin somut nesnelere ve kalıntılarının öyküsünü anlatır. İnsanoğlunun yaşamında önemli bir bellek ve öğrenmede aktif rol oynayan yaygın eğitim kurumlarıdır.

Günümüzde müze mekânları toplumsal yaşam bağlamında gündelik yaşamın önemli bir parçasıdır. Sadece sanat yapıtları, müze ziyaretçilerinin bulunduğu alanlar olmanın dışında insanların eğitim, eğlence, dinlenme, sosyal faaliyetler gibi birçok alanda etkileşime girebileceği mekânlara dönüşmüştür. Bunun için kütüphanesinden, kafesine, sergi salonlarından, seçilen sürekli veya süreli sergilerin içerik, tema, sergi, düzenlemesine

kadar pek çok noktada birleştirici özellikleri bünyesinde barındırmaktadır.

Koleksiyonunun türüne göre birçok müze türü vardır. Hem ülkemizde hem de dünya ölçeğinde müzelerin önemi ve sayısı artarken, sergilerin kavramsal içerik/tema, koleksiyon türü, tasarım alanları, sergiye dair yapılandırmalar, dönemlerin vurgulanması ya da tek bir obje odaklı sergilemelerde ön plana çıkan sergileme tasarımları süreli ve sürekli sergi alanlarındaki müze ziyaretçi davranışları üzerinden kurulmaktadır. Şalgamcıoğlu ve Cabadak'a (2017) göre, müze mekânları insan davranış ilişkisinin görülebildiği önemli bir sahnedir. Kalıcı ve geçici müze sergi alanlarındaki ziyaretçi davranışlarını incelemektedir. Günümüz müzecilik anlayışında ve işleyişinde müze ziyaretçilerinin fiziksel olarak müzeye erişimleri ve sergi salonlarındaki duygusal etkileşimleri ön plana çıkmaktadır.

Müze çeşitlerinin gruplanmasında en etkin ayırım, kuşkusuz koleksiyonların türleri göz önüne alınarak yapılandırılır. Koleksiyonun “öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere bütünü” şeklinde yapılan tanımı gereği, menşesine, doğasına, nicelik ve/veya niteliğine, kronolojik bütünlüğüne vb. göre benzer ya da ilişkili konumdaki malzemeler tutarlı gruplar teşkil ederler. Genel başlık içeriklerinin kronolojik ya da tematik açılarından farklılıkları temel yapıyı bozmamaktadır (Madran, 1999).

1970'li yıllara geldiğimizde, yukarıda değindiğimiz müze tanımının da etkisinin müze sergilerinin biçimsel ve yöntem olarak etkilediğini söyleyebiliriz. Ayrıca SEG'D'in (Society for Environmental Graphic Design) (URL 2) kurulmasıyla birlikte, Dünya müzelerindeki sergileme, sergi tasarımları, çevresel grafik tasarımın bir alt dalı olarak konumlandırılmıştır. Müze sergi küratörleri, günümüzde grafik tasarımcılar, mimar ve iç mimarlarla ve gerektiğinde ise endüstriyel tasarımcılarla birlikte disiplinlerarası iş birliği ve kolektif planlama ve çalışma ortamı yaratarak müze sergi mekânlarını tasarlamaktadır.

Nesnenin korunması ve sunulması amacıyla müze çatısı altında “sınıflama-sergileme-sunma” hikâyesi başlamış olsa da, günümüzde sanat, estetik, grafik tasarım, iç mimari alanlarında başlı başına bir alan olarak sergileme yöntemleri faaliyet göstermektedir. Sanayi devriminin etkileriyle birlikte sanat eserleri ve objeler kişiye özel merak odalarından dışarı çıkmış, müze ve sanat galerilerinde sergilenmeye başlamıştır. 1851 yılında düzenlenen Londra Evrensel Sergisi (Londra Büyük Sergi) bu alanda bir kırılma noktası sayılır. Uluslararası nitelikte düzenlenen ilk sergi olma özelliğini taşıyan Evrensel Sergi bir yandan da fuarcılık anlayışıyla birlikte “sergileme tasarımı” kavramını yaygınlaştırarak, alanın bir disiplin haline gelmesini sağlamıştır.

20. yüzyılın sonlarında müzeler çok yönlü, çok amaçlı ve çok boyutlu kuruluşlar haline gelmiştir. Dünya hızlı bir değişimle üzerimize doğru gelirken bir yandan da dijital bir uzamla karşı karşıya kaldık. Birçoğumuz rahatlıkla uyum sağlarken diğer yandan bir kısmımız ise ayak uydurmakta zorluklar yaşamaya başladık. Sonuç ne olursa olsun zaman değişmekte ve Dünya hem kendi doğal hızında hem de insanoğlunun yarattığı dijital hızda

dönmeye devam ediyor. Müzeler buna uyum sağlamak zorunda kaldı. Tüketici odaklı bir Dünya'nın içinde müzelerin biriktirme, sınıflama, halka sunma gibi temel nitelikleri de "rekabet", "pazar" gibi ortamların içine doğru çekildi. Bununla ilgili tarihsel kırılma noktası ise İkinci Dünya Savaşı ve sanatın merkezinin Avrupa'dan New York'a kaymasıdır.

Bakış açısı ne olursa olsun, müzeler hep vardır. Güncel yaşamın istekleri, kamunun beklentileri ve hızla kalabalıklaşan kent nüfuslarının nefes alanları olmak için ziyaretçilerinin ilgi odağına, beklentilerine, dikkatini çekecek farklı etkinliklerle hitap ederek, yaşadığı kente karşı sorumluluklarını yerine getirmek adına ayakta durmaktadır (Dean, 2002).

Sergileme genel anlamda 'merak odaları' adı altında gezginlerin topladıkları doğal nesnelerin bir hacim/mekân içinde sergilenmesi ile başlamış, modern çağa kadar farklı biçimlerde, farklı yöntemler kullanarak devam etmiştir. 1920'li yılların başında Modern Sanat akımları ve tasarım alanındaki gelişmelerle birlikte sergileme anlayışlarında yeni ve deneysel yaklaşımlar söz konusudur. El Lissitzky 1923 yılında 'Proun Odası' adlı çalışmasıyla bir odada üç boyut kavramını sergilemeyi amaçlamıştır. Berlin Sanat galerisinde sergilenen bu çalışma, ilk soyut üç boyutlu çalışmalardandır. Serginin amacı, ziyaretçilere oda içerisinde onları yutan bir uzay boşluğu hissi vermektir. Bu serginin önemi ise mekân-izleyici arasındaki ilişkiyi kuran, bir sergileme mekânı olmasıdır.

Kurt Schwitters'in 'Mezbau 1923/1943' adlı çalışması ise galeri fikrinin ilk örneklerindedir. Mekân, malzeme, sanatçı ve süreç ilişkisini gösteren değişken bir kurgu türüdür. Enstalasyon sanatının henüz uygulanmadığı o dönemlerde, yeni bir sanatsal uygulama ve ilk sergi yerleştirme fikrine sahip mekânsal kolaj uygulamasıdır. Enstalasyon, geleneksel ve alışılmışın aksine, çevreden bağımsız bir sanat nesnesi içermeyip, belirli bir mekân için yapılan, mekânın niteliklerini kullanıp irdeleyen ve izleyici katılımının temel gereklilik olduğu bir sanat türüdür. Schwitters'in bir ömür verdiği bu çalışma bizi bugünün sergi tasarımlarına bağlar.

Müzelerde sergi alanları yapıt-mekân-izleyici üçlemesinin içerisinde daha geniş bir kapsam taşıdığı düşünüldüğünde; müze sergi alanlarına ilk belirleyicisi olan mekân ve işlev ilişkisini daha geniş tutarak bunun dâhilinde nesne-nesne, mekân nesne ve insan-nesne ilişkileri ile de zenginleştirilir (Atagök, 2001). Günümüzde sergileme tasarımları sürekli (kalıcı) ve süreli (geçici) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ziyaretçi deneyimi, nesne odaklı kavramsal yapısı ve metni güçlü sergi tasarımları dikkate alınmaktadır.

Ülkemizde 2000'li yıllarla birlikte müzecilik alanında ve özel koleksiyonların kamuya paylaşılma adına müzeye dönüştürülmesi oldukça hız kazandı. Bu durum sadece ülkemiz için geçerli bir gerçek değil; Avrupa'da ve ABD'de müze binalarından koleksiyonların sergilenmesine hatta geleneksel yapıdaki örneğin Louvre Müzesi gibi büyüklerin kendilerini klonlayarak gerek ülkelerinde gerekse çok uzak coğrafyalarda yeni müzeler açmalarına kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Müze alanının hemen hemen her teknik yönü hakkında bilgi düzeyi,

sürekli genişliyor. Yeni alanlar ve alt disiplinler açılıyor ve geliyor. Gelecek yüzyılın müzesi, apaçık bugün bildiklerimizden çok daha farklı olacaktır. Tüm bunları konuşurken de değişmeyen ve hep var olan tek bir noktayı atlamamak gerekiyor; müzelerin kurumsal kimliğinin temeli: halka açık sergiler/kamuya paylaşılan/kamuya sunulan ve hep ilgi odağı olmayı isteyen sergilerdir (Dean, 2002).

Dünya müzeciliğinde müze-toplum ilişkisini pekiştiren esas değişim ve gelişim, müzelerin demokratikleşme süreci olarak da nitelendirilebilecek unsurlar ülkemizde de benimsenmeye başlanmıştır. Müzeye açılan pencere 2000'li yıllarla birlikte, belki de küresel ağın yarattığı 'rekabet' atmosferinden dolayıdır ki, ülkemizde de buğulu değil oldukça açıktır. Müzeciliğimiz pek çok yönden gelişmeye devam etmektedir. Müzelerimizin koleksiyon anlamında çeşitlilik, yeni sergileme ve anlatım yöntemleri ve özellikle toplumsal paylaşım, etkileşim, sunum, bilginin objektif aktarımı, araştırmaların genişlemesi ve müze uzmanlarının, sanat yönetimi bölümlerinin açılmasıyla birlikte farklı disiplinlerden yetkin bireylerin yetişmesi gibi alanlarda, çağdaş müzecilik anlayışının gereği olan tüm amaçlar, gereklilikler uygulanmaktadır.

Sergi geliştirme ve hazırlamak, karmaşık ve zorlu bir alandır. Bilgi sahibi olunması gereken birçok konu, disiplin ve haliyle de tüm bunların terminolojisi söz konusudur (Dean 2002). Günümüz tasarımcılarının problem çözme kabiliyeti, yaratıcı eylemleri, düş dünyalarını somutlaştırma gibi yaklaşımlara ihtiyaçları vardır. Estetik duygu, yazma becerisi, yorum yapma ve yorumlarını tasarımla izleyiciye ulaştırma gibi yetenekler gereklidir. Sergi teorileri, yöntembilim ve uygulamalarının bir araya getirilmesi, bir serginin sahip olabileceği en iyi araçtır (Bedford, 2014).

Müzeler içerisinde yaşattıkları dünyayı bizlere anlatan, bağ kurduran en önemli öğrenme mekânlarıdır. Müzelerde eserlerin sergilenişindeki etki bize eseri, dönemi, mesajlarını anlatmada ve ilgimizi uyandırmada çok önemlidir. Özellikle günümüzde müzeler, esere sahip olmak, korumak, belgelemek kadar o eseri etkili sergilemek noktasında çağdaş sergilemelerle karşımıza çıkmakta ve heyecan verici farklı sergileme yöntemleri daha fazla izleyiciyi müzelere yönlendirmektedir. Bu bakış hareketle araştırmada, Türkiye'de ve Dünya müzelerindeki çağdaş sergileme yöntemleri, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin müzenin oluşum süreci, müze binası ve eserlerin çağdaş sergileme yöntemleri irdelenerek değerlendirilecektir. Araştırmanın amacı, çağdaş sergileme yöntemlerinin müzenin varlığına ve müzenin içerisinde yaşattığı dünyanın tanıtımına etkisi İş Bankası İktisadi ve Bağımsızlık Müzesi'nin çağdaş sergileme yöntemlerini vurgulayarak ortaya koymaktır. Araştırmanın alt amaçları ise şöyledir:

- Dünya ve Türkiye müzelerinde çağdaş sergileme yöntemleri araştırılmıştır.
- Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, müze binasının tarihçesi; müzenin oluşum süreci, müze koleksiyonu ve müzenin kalıcı koleksiyonunun çağdaş

sergileme yöntemleri, süreli sergiler ve bu sergilerdeki çağdaş sergileme yöntemleri incelenmiştir.

Araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Dünya ve Türkiye müzelerinde çağdaş sergileme yöntemleri nelerdir?
- Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin çağdaş sergileme yöntemleri nasıldır?
- Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin sergileme yöntemlerini süreli ve sürekli sergi başlıklarında sınıflandırmak mümkün müdür?
- Süreli sergilemeler de küratöryel bir yaklaşımla sergileme yapılmış mıdır?
- Çağdaş sergileme yöntemleri müzenin toplumsal katkısını nasıl etkilemiş ve etkinliklerle ön plana çıkarılmış mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Nitel betimsel tarama yöntemleri/modelleri, evrendeki belli bir ünitenin (birey, aile, okul, hastane, dernek vb.nin), derinliğine ve genişliğine, kendisini ve çevresi ile olan ilişkilerini belirleyerek, o ünite hakkında bir yargıya varmayı amaçlayan tarama düzenlemeleridir (Akt. Karasar, 1991, s. 86). İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi incelenirken tüm sergi salonları gözleme dayalı yöntemle fotoğraflanmış, belgelenmiş ve kaynak taraması yapılarak sergilemeler üzerinde bulgular özetlenerek yorumlanmıştır. Betimsel analiz yönteminde Müze müdürü ve müze çalışanları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler müzenin müzeleşme sürecine dair anlatıları içerir. Yoğun olarak araştırmacılar tüm sergi salonlarında gözleme dayalı notlar ve obje/kavramsal sergileme tekniklerini incelemiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, akademik kaynak taraması, Ankara İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nde yerinde inceleme, müze müdürü Sayın Hande Babacan'ın ve müze çalışanlarından iki kişinin görüşlerine, müzenin oluşumuna dair bilgilerin verildiği karşılıklı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde özellikle Kasa Dairesi'ndeki sergilemeye dair anlatılar araştırmanın içeriğine aktarılmıştır. Müze çalışanlarının görüşleriyle birlikte aynı zamanda İş Bankası'nın kurumsal web sitesindeki müzeye, sergilere ve kültürel etkinliklere dair veriler toplanmış ki müze çalışanları tarafından da aynı bilgiler verilmiştir, görüşleri, müzeye ilgili yazılı metinler değerlendirilerek toplanmıştır.

Verilerin Analizi

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, koleksiyonu, eserlerin sergilenmesi, eserlerin yer aldığı mekân, ışık, bilgilendirme, teknoloji kullanımı, tematik ayırım gibi gözleme dayalı incelemeler yapılarak, değerlendirilmiştir. Verilerde, ölçme,

sayım, deney ve gözlem gibi veri toplama teknikleri kullanılmamıştır. Araştırma, İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin çağdaş sergileme yöntemlerini belirlemeye dayanmaktadır. Ölçüm ve sayım gibi tekniklerle toplanan veriler sayılarla ifade edildiğinden nicel veridir. Nitel betimleme ile Dünya ve Türkiye örneklerinden bir seçki verilerek, ülkemizdeki 2000'li yıllarla birlikte yoğunlaşan müzelerimizin süreli ve sürekli sergi odaklarındaki değişen sergileme yaklaşımlarını bir örnek üzerinden araştırmak, güncel akademik kaynakları taramak ve bir kurum müzesinin hem kendi tarihçesine hem de ülkenin iktisadi bağımsızlık öyküsüne odaklı sergilemelerini ortaya koymaktır. Ayrıca İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, bir müze mekânı olarak geçmişi oldukça yenidir. 2019 yılında kurulan ve sonrasında COVID-19 salgınıyla uzun süre kamu sağlığını tehlikeye atmamak için kapalı kalan müzenin hakkındaki akademik yayınlar, inceleme ve araştırmalar bulunmamaktadır. Bu nedenle konu seçiminde daha sonraki akademik çalışmalara örnek ve veri oluşturmak amacıyla ve özellikle de ülkemiz Cumhuriyet tarihinde önemli bir yeri olan İş Bankası kurumunun müzeleşmesini ilk kaynak olarak ortaya koyan bir çalışma yöntemi oluşması sağlanmıştır.

Araştırma kapsamında Dünya'dan ve Türkiye'den seçilen müzelerdeki hem geleneksel yapılarını günümüze yenilenerek taşıyan hem de çağdaş yaklaşımlarıyla dijital atmosferi sergileme odaklarına alan günümüz müzelerinden örnekler değerlendirilmiştir. Bu kapsamda araştırma Dünya müzelerinden: The British Museum, Rijksmuseum Amsterdam, Manchester Art Gallery, MAD Museum of Arts and Design ve MORI Art Museum; Türkiye Müzelerinden: Ankara Etnografya Müzesi, İstanbul Modern, İstanbul Pera Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, X Medya Art Museum müzelerindeki sergileme yöntemleri ve Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, müze binasının tarihçesi; müzenin oluşum süreci; müze koleksiyonu ve müzenin kalıcı koleksiyonunun çağdaş sergileme yöntemleri; süreli sergiler ve bu sergilerdeki çağdaş sergileme yöntemleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma Ortamı

Araştırmanın bu bölümünde, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin bina tarihçesi, müzenin oluşum süreci, sürekli (kalıcı) ve süreli sergilerin sergileme ve sunum teknikleri, İş Sanat Galerisi'nin müze binası içinde yer alması ve açılan sergilerin: renk, mekân, kronolojik sunum, tematik sunuş, ışıklandırma bakış açıları üzerinden kavramsal ve teknik değerlendirilmesi yapılmıştır.

Müze Binasının Tarihçesi

İtalyan mimar Giulio Mongeri (1875-1953) tarafından 1929 yılında İş Bankası'nın 3. Genel Müdürlüğü binası olarak inşa edilen bina bugün İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi olarak hizmet vermektedir. Ankara'nın Başkent olması özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentin ekonomik anlamda da canlılık kazanmasını ve ülkenin ekonomi merkezi haline gelmesini sağlar (URL 3). Bu dönemin banka veya devlet kurumu yapılarını incelediğimizde inşa edilen binaların ve özellikle Ziraat Bankası, Osmanlı Bankası

ve İş Bankası gibi ülke ekonomisinin göstergesi ve gelişmesine tanıklık eden kurumların aynı zamanda yeni kurulan Cumhuriyetimizin ekonomik bağımsızlığının ve ulusal ekonomisinin bir göstergesi olduğu görülür. Ankara İş Bankası binası da bu kurumsallaşma yapısı içerisinde “özel kurum” niteliğinde olması açısından önem taşır. Ayrıca bankaların hem mimari hem de işlevsel açıdan önemi modernleşmenin ve uygarlaşmanın bir gereği olarak ortaya çıkması, ülkenin ekonomik bağımsızlığının temsiliyeti ve kurulması arzu edilen ekonominin dinamosu olmasıdır (Akşit, 2010).

1927 yılında açılan ve Alman Profesör Hermann Jansen’in (1869-1945) kazandığı “Ankara İmar Planı” yarışmasında merkez alınan “Hâkimiyet-i Milliye” meydanına bakan köşe, İstasyon Caddesi’ne ve Çankaya’ya doğru uzanan bulvara hâkimdir (Güngör ve Özcan, 2022). Bina, bu aksın üzerinde, Çankırı Caddesi ile Çam sokağının kesiştiği noktada yer alan köşe parselde konumlanırken, bina giriş aksının yer aldığı bölüm dairesel bir form oluşturacak şekilde belirlenir. Ulus Meydanı’na dönük bu köşe yapısı, özgün durumunda ucu yuvarlatılmış ikizkenar üçgen formundadır. Bodrum üzerine, simetrik olarak planlanmış, ortası avlulu beş katı vardır. Yuvarlatılmış köşedeki ana girişten başka yan cephelerden de yapıya girilmektedir. Binanın banka olarak hizmet verildiği dönemlerde bu girişler de kullanılır. Fakat 2019 yılında bu yana müzeye ana giriş kullanılarak girilmektedir. Çam sokak üzerindeki yan giriş, üçüncü kattaki İş Sanat’ta açılan süreli sergilerin sadece açılış gününde kullanılmaktadır. Bunun nederi direk olarak üst katlara çıkan asansörün bulunduğu alana direkt girişin sağlanması ve ayrıca sergi ilk gün açılışlarının müzenin kapanış saati dışında gerçekleşmesinden dolayı güvenliğinin sağlanmasıdır.

Zemin üzeri dört kat olan Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü (İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi) 1929 yılında orijinal tasarımına göre gerçekleştirildiğinde, kütle, köşe aksına göre simetrik olarak düzenlenir, bir ikizkenar üçgen plana sahip olur. 1929 yılından 1937-38 yıllarına kadar banka işlevini mevcut durumunda devam ettiren bina, Sümerbank binasının inşa edilmesiyle birlikte birtakım değişiklikler geçirir. Buna 1956 ve 1973 yıllarındaki eklemeler de eklenince yapının orijinal kütle bütünlüğünde değişiklikler olur. Beş akstan oluşan doğu cephesinde mevcut düzeni tekrar edecek ve simetri yaratacak şekilde dört akslı bir ek yapılır, yapının özgün durumunu tahmin etmede yanıltıcı bir etki yapar. Arka cepheye yapılan ek ise yapının bu cephesinin özgün durumunu tamamen yok eder (Akşit, 2010).

Binanın ana giriş bölümünden sonra hol yer alır. Tüm bina planı bu ana hol üzerinden biçimlenir. Banka olarak yapılmasından dolayı müşterilerin beklemesi ve işlemlerini yapabilmesi için ana hol geniş tutulur, iki yanına sağlı sollu banka çalışanlarının olduğu iki ayrı geniş mekân yaratılır. Bodrum kat “kiralık kasa” odasına veya üst kattaki daha çok yöneticilerin ve toplantı odalarının yer aldığı katlara ulaşan merdiven ve asansör ana holden sonraki ayrı bir çekirdek alanda konumlandırılır. Bina, ana holün yer aldığı zeminden sonra dört kat olarak yükselir. Binanın iç dekorasyonu ve mobilya tasarımları, Atatürk’ün Çankaya Köşkü’ndeki çalışma odasını da tasarlayan Selahattin

Refik Sırmalı tarafından yapılır (Tosun – Özsu, 2014). Ana holün duvar yüzeyleri tavanlar ve sütun başlıklarında alçı süslemeler bulunmaktadır. I. Ulusal Mimarlık dönemi üslup özellikleri sadece bina dış cephelerinde değil aynı zamanda iç mekân duvarlarında, pencere alınlıklarında, pençe vitraylarında, ahşap mobilyaların tasarım ve detaylarında göze çarpmaktadır. Çapraz tonozları taşıyan sütunların mukarnas başlıkları, yine aynı şekilde üst kat hol sütun başlıklarında da tekrarlandığı görülür.

Ana holün üst örtüsündeki vitray ve yine an holde müze işlevinde de korunan Atatürk büstü, iç mekândaki önemli ayrıntılardır. Milano’da Corvaya-Bazzi & C tarafından üretilen vitrayın üzerinde gücü simgeleyen yılanlı asasıyla ticaretin ve tacirlerin mitolojideki Tanrısı Hermes tasvir edilmiştir. Vitray, İtalyan sanatçılar Salvatore Corvaya (1872-1962) ve Carlo Bazzi’nin (1875-1947) ortak şirketinin imzası olan “Corvaya ve Bazzi”yi taşımaktadır. Genel olarak giriş holünün müzeye çevrilen durumunu bugün incelediğimizde binanın orijinal yapım aşamasındaki dekorasyonun da sergi tasarımıyla ortak alanda değerlendirildiği ve binanın fiziksel tarihi kimliği ile uyum içinde olduğu gözlemlenmektedir.

Girişte ilk görünen ayaklar ve tonozlar alçı işlemlerle bezenmiştir. Daire kesitli sütunların taşıdığı birinci kat galerisinin korkuluğu Selçuk geometrik desenli panolardan oluşur. Cephelerde hem batı, hem de Osmanlı mimarlığından etkiler açıkça görülmektedir. Binanın dıştan zemin, üst üç katın bulunduğu orta bölüm ve en üst kat olmak üzere kesin yatay hatlarla Neo Rönesans biçimindedir. Girişin üzerini yarım plan formuyla örten cam gölgelik, yüzyıl Art Nouveau tarzındadır ve 1900’lerde bu üslupta Avrupa’da inşa edilen birçok kamu binası ve metro girişlerini anımsatır. Çok süslü olan cephelerde Selçuklu ve Osmanlı bezeme öğeleri, mukarnas ve baklavalı sütun başlıkları ve rozetler kullanılmıştır. Betonarme iskelet sistemi ve Ankara taşı kaplamanın uygulandığı bina, 800.000 TL’ye inşa edilmiştir.

Müzenin Oluşum Süreci

Türkiye’nin ilk özel bankası olma özelliğini taşıyan Türkiye İş Bankası’nın genel müdürlük binası, ulusalcı değerlerin ve bağımsız ekonominin temsil edildiği bir kentsel mekân olan Bankalar Caddesi’nin kuzeydoğu ucuna, tarihsel önem taşıyan bir noktaya, Ulus Meydanı’na (Hâkimiyet-i Milliye Meydanı) konumlanarak; Cumhuriyet ideolojisiyle bütünleşir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1924 yılında kurulan Türkiye İş Bankası, milli iktisat tarihi açısından büyük önem taşıyan bugüne kadarki birikimini toplumla paylaşmak üzere, Ankara Ulus’taki tarihi binayı “İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi”ne dönüştürür (URL 4).

İş Bankası Genel Müdürlüğü (III. Genel Müdürlük) binasının, Cumhuriyetimizin kurulması ve Türkiye’nin gelişmesinde hem milli değerlerimiz hem de toplumsal belleği oluşturması açısından siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal tarihimizdeki yeri önemlidir. Müzede, Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren ülkemizin iktisadi bağımsızlık yolunda attığı büyük adımlar, Bankanın tarihi ile birlikte kurgulanan akıcı bir yazılı senaryo (hikâye) ve görsel tasarımlarla aktarılmaktadır.

Türkiye İş Bankası'nın tarihi Ulus binasının müzeye dönüştürülmesinde, Müze planlama-kurgu Burçak Madran; tasarımların üretilmesi-uygulanması Tetrazon Yapı Tasarım ve Prodüksiyon Tic. Ltd. Şti; Bilimsel danışmanlığı Prof. Dr. Zafer Toprak; grafik konsept Emre Senan; Tarihi unsurların bakımı Tarihi Esreler Bakım Onarım ve Sanat Ltd. Şti; Grafiklerin üretilmesi ve uygulanması DIFO Lab. Dijital Fotoğraf Laboratuvarları Tic. Ltd. Şti ve Fikirbazanger tarafından yürütülür.

Türkiye İş Bankası, ülkemizin iktisadi bağımsızlığının ve kalkınma sürecinin belge ve hatıralarına ev sahipliği yapmak üzere Başkentimiz Ankara'nın I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin simgesi olan Ulus'taki tarihi Üçüncü Genel Müdürlük (1929) binasını, "Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi" olarak, Bankanın 90. yılında, 02 Mayıs 2019 tarihinde hizmete açılır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında seçilen Dünya ve Türkiye müzelerindeki çağdaş sergileme yöntemleri irdelenmiş; Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin müze binasının tarihçesi, müzenin oluşum süreci, müze koleksiyonu ve koleksiyonun sergileme-sunum yöntemleri sürekli (kalıcı) ve süreli sergi alanlarındaki yaklaşımlar ele alınarak, çağdaş sergileme yöntemleri üzerinde durulmuş ve her bir sergi mekânı detaylı olarak incelenmiştir.

Dünya Müzeleri ve Çağdaş Sergileme Yöntemleri

Dünyanın bilinen sayılı müzelerinden olma özelliği taşıyan British Müzesi, müze ve müzeciliğin gelişimi bakımından önemlidir. İngiltere'nin Londra şehrinde bulunan müze koleksiyonları, tarihe ışık tutan niteliktedir. Müzenin koleksiyonundaki eserler arasında, Mısır hiyerogliflerinin Reşit Taşı ve Asur kabartmalarının yanı sıra, ülkemiz topraklarından giden ve dünyanın yedi harikasından biri kabul edilen Mausoleion (Mavsolion)'una ait parçalar da yer almaktadır (URL 5). British Museum, hekim ve doğabilimci Sir Hans Sloane'un (1660-1753) biriktirdiği ünlü bir kitap, el yazması ve doğa tarihi nesnelere koleksiyonunun hükümet tarafından satın alınmasıyla 1753'te kuruldu (URL 6). Tasarımını Sir Robert Smirke'ün yaptığı British Museum, 19. yüzyıl Elgin Mermerlerini de kapsayan Eskiçağ koleksiyonu, Reşit Taşı, vb. yapıtları içermektedir. Ayrıca, British Museum koleksiyonları dört ana bölümde toplanmıştır: Eskiçağ yapıtları bölümü; sikkeler ve madalyalar bölümü, baskılar ve çizimler bölümü, günümüzde ayrı bir yapıda bulunan "Museum of Mankind" (İnsanlık Müzesi) adı verilen etnografya bölümleri bulunmaktadır.

The British Museum'un merkezinde, Avrupa'nın en büyük kapalı halk meydanı olan Queen Elizabeth II Great Court bulunması, milenyum kutlayan İngiltere'nin dünyanın mirasını barındıran ulusal müzenin geleneksel yapısından ayrılarak daha yenilikçi ve geleceği hedefleyen bir süreci de başlatır. Foster and Partners tarafından tasarlanan The Great Court, ortada dünyaca ünlü Kütüphane/Okuma Odası ile muhteşem bir cam çatı ile çevrili iki dönümlük bir alandır. 6 Aralık 2020, yeniden tasarlanan

The Big Court'un açılmasından bu yana 23 yıl geçti. Ziyaretçi verilerini en iyi şekilde tutan, ziyaretçilerinin bölümlerdeki obje tercihlerine göre yeniden sergi rotalarını odak objeler üzerinden belirleyen müze yönetimi ve uzmanlarının yaklaşımıyla, o dönemden bugüne yaklaşık olarak 113 milyondan kişinin cam çatı altında yürüdüğüne dair istatistiklere müze web sayfası verilerinde rastlanmaktadır (2 Temmuz – 15 Ağustos 2018 yılında The British Museum International Training Programme ders notlarından aktarılmıştır). Müzenin, The Sir Joseph Hotung Gallery of China and South Asia bölümü 08 Kasım 2017 tarihinde Kraliçe II. Elizabeth tarafından sürekli/kalıcı serginin yeniden düzenlenmesiyle resmi olarak açılır (URL 7).

The British Museum'un The Sir Joseph Hotung Gallery of China and South Asia bölümü müze haritasında "Room 33" olarak belirlenen alanda yer almaktadır. Yenilenme projesi sonucunda yapılan araştırmalar da müzenin en çok ziyaretçi alan bölümü olmuştur. Projenin amacı, seksiyonu yeniden canlandırmak ve bu bağlamda da vitrinlerde sergilenen obje sayısını artırarak Çin ve Güney Asya ziyaretçilerinin kendi kültürel değerlerini bir dünya müzesinin çatısı altında özel ve çağdaş sergileme tasarımlarıyla yeniden keşfetmesini sağlamaktır. Bunun için de günümüz müzecilik anlayışındaki en son uygulamalar ve odak objeler seçiminde bölümün rotasını belirlemek ve ziyaretçilerin ilgisini çekmek için gerekli açıklamalar ve dijital teknolojiler kullanarak tasarlamak olmuştur. The British Museum ulus-devlet bağlamındaki doğumuna çağdaş müzecilik tanımı ve teknolojiyi ve sorun çözümüyle pratikliğini de ekleyerek, grafik tasarım, iç mimari, mimarlık gibi disiplinleri bünyesinde toplayarak, kolektif bir çalışma birliği ve süreciyle geleneksel yüzünü yenilikçi olarak ortaya koymaktadır.

Hollanda ulusal koleksiyonunu barındıran Amsterdam'daki Rijkmuseum 1815 yılında kurulur. Temelinde Napoléon'un Hollanda seferi sırasında kurmuş olduğu Kraliyet Müzesi yer almaktadır. Rijkmuseum, 2013 yılında yeni baştan tüm salonları ve binası yenilenerek, uzun süre kapalı kaldıktan (2003-2013) sonra yeniden ziyarete açıldı. İki milyondan fazla ziyaretçinin yoğun ilgisi ile yeni haliyle yeniden açılan müzenin restorasyonu sırasında tüm proje yöneticileri, koleksiyonun ayrı ayrı salonlarda sergilenmesi yerine bütüncül bir yaklaşımla Hollanda'nın kronolojisinin ziyaretçiler tarafından okunmasına olanak sağlandı (URL 8). Çağdaş sergileme yaklaşımıyla tüm koleksiyonunu kronolojik ülke tarihi üzerinden yeniden kurgulayarak hikâyesini bu yöndeki tasarım ve yeni eklenen salonlarla yazan müzenin bugünkü misyonu bellidir: Modern Rijkmuseum her zamankinden daha fazla herkes için bir müzedir.

Manchester şehrinin Mosley ile Princess Caddelerinin köşesinde konumlandırılan Manchester Art Gallery şehrin büyümesine tanıklık etmesinin yanı sıra, kent, yıllardır onun etrafında büyümekte ve gelişmektedir. Günümüzde Manchester Art Gallery, bünyesindeki sürekli (kalıcı) ve süreli sergilerindeki kavramsal yaklaşımlar ve müze eğitimine verdiği önemle ön plana çıkar. 2023 yılında Manchester Art Gallery önemli bir proje başlatır. Platt Hall öncülüğünde binanın korunması ve restorasyonuna ilişkin bir bina onarım programı yürütülür.

COVID-19 süreci programı aksatmış olsa da 2023 yılı itibarıyla bina onarımı ve koleksiyonu geleceğe daha iyi koşullarda aktarmak için depolama ve fiziksel erişim sağlayacak koruma projesi başlatılır. Müze yönetiminin amacı, çağdaş müzecilik bağlamında koleksiyonun müze ziyaretçileri tarafından daha iyi deneyimlenmesi, müzenin özellikle Manchester periferisinde yaşayan azınlık halk/göçmen halk tarafından daha çok deneyimlenmesi, çocuklar, gençler ve bununla birlikte “Silent Room”, “Room to Breathe” projesiyle özellikle özel ihtiyacı olan veya günlük rutinin de çalışma hayatının verdiği etkileri ortadan kaldırmak isteyen bireylerin müzeye katılımı önemsenir (URL 9).

New York, MAD Museums of Arts and Design’in kurulmasındaki amaç, zanaat, sanat ve tasarımdaki çağdaş ve tarihi inovasyonu belgeleyen nesnelere toplamak, sergilemek ve yorumlamaktır. Müze, kapılarını ilk kez 1956’da Çağdaş El Sanatları Müzesi olarak, çağdaş Amerikan sanatçıların işlerini gösterme amacıyla açılır. Aileen Osborn Webb’in vizyonundan beslenen müzede, zanaat disiplinleriyle ilişkili malzeme ve tekniklere odaklanan sergiler düzenlenir. 1963 yılından 1987’ye kadar Paul J. Smith’in yönetimindeki müze, dönemin toplumsal akımlarını yansıtan dinamik ve çoğu zaman katılımcı sergiler düzenleyerek, popüler kültür ve sıradan malzemeleri sunarak sanattaki hiyerarşileri yıkmayı hedefler. 1979 yılında, yeniden bir yapılanma olur ve 44 Batı 53. Cadde’de genişletilmiş bir mekânda Amerikan El Sanatları Müzesi olarak yeniden açılır. Müze, sürekli büyüyen programlarına uyum sağlamak için 1986’da yeniden, 2008’e kadar kalacağı 40 West 53rd Street’teki 18.000 metrekarelik yeni yerine taşınır (URL 10). Müze, Eylül 2008’de Allied Works Architecture’dan Brad Cloepfil tarafından tasarlanan yeni evinde açılır. Sırlı pişmiş toprak karo ve fritli camdan dokulu cephesi ile Jerome ve Simona Chazen Binası, MAD’nin zanaat mirasını ve kalıcı koleksiyonlarını ve animasyonlarını yansıtmaktadır (URL 11).

MORI Art Museum Ekim 2003’te Tokyo’nun her yerinden görülebilen merkezi Mori Kulesi’nin tepesinde açılır. Dünyanın ilk dijital sanat müzesi Tokyo’da gerçekleşir. Sanatçılar, bilim insanları ve daha fazlasını içeren disiplinler arası bir sanat kolektifi olan teamLab’ın hayata geçirdiği ilk dijital sanat müzesi Mori Building Digital Art Museum teamLab Borderless, ziyaretçilerine farklı bakış açıları sunarak ezberleri bozar. Dijital Sanat Müzesi 10 bin metrekarelik üç boyutlu bir alanda 520 bilgisayar ve 470 projektör ile insanları gerçek dünyadan koparıp dijital bir dünyaya sürükler. Fantastik bir dünyanın içerisine sürükleyen teamLab Borderless Borderless World, Forest of Resonating Lamps, Athletics Forest, Sketch Aquarium ve En Tea House temalarını içeren beş ana sergiden oluşur (URL 12).

Türkiye Müzeleri ve Müzelerde Çağdaş Sergileme Yöntemleri

Ankara Etnografya Müzesi, Namazgâh tepesinde kurulur. Yapının mimarı Cumhuriyet Dönemi’nin önemli mimarlarından Arif Hikmet Koyunoğlu’dur. Türkiye’de müze binası olarak yapılan ilk yapıdır. Müzenin önünde bulunan bronzdan yapılmış at üzerinde Atatürk heykeli 1927 yılında İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica tarafından yapılmıştır. 1938 yılında Atatürk’ün vefatından sonra, müzenin iç avlusu 15 yıl

süreyle Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusunun geçici istirahatgahı olur. Etnografya Müzesi Anadolu’nun Türk-İslam Dönemi’ne ait eserlerinin sergilendiği bir müzedir (URL 13).

Müzede, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan restorasyon ve sergilemenin yenilenmesine yönelik çalışmalar Mayıs 2022 tarihinde tamamlanarak müze yeniden ziyarete açılır. On ayrı salonda on ayrı kurguyla tasarlanan müzenin giriş bölümünde Mustafa Kemal Atatürk’ün Anıtkabir’e nakledilmeden önce aziz na’sının yer aldığı mozole mekânı, film, fotoğraf, animasyon ve seslendirmelerle sanatsal ve dijital bir anlatımla yeniden kurgulanır. Müzenin bir diğer zengin eserlerinin bulunduğu Hat salonunda el yazmaları ve hat levhalar salonunun orta kısmında Hz. Muhammed’e ilk indirilen sure olan ve “Yaratan Rabbi’nin adıyla oku” ayetiyle başlayan Alak Suresi’nin harf dizilimi, açık duran Kur’an-ı Kerim’in üzerine göklerden iniyormuş gibi bir kurguyla yerleştirilerek, yeniden izleyicinin duyu odaklı bir hikâyede yer alması sağlanır. Müzede çağdaş sergileme yöntemleri kurgulanırken Ankara’nın kent, sosyal yaşam ve tarihçesine uygun senaryolar ve aynı zamanda da her salona verilen “Güç ve İktidar”, “Zarafet ve Estetik” gibi kavramsal başlıklarla sergilemeler yapılır (URL 14).

Haliç’te 19. yüzyıldan kalma bir sanayi binası olan Feshane, çağdaş sanat müzesine dönüştürülerek İstanbul Modern’i ilk ağırlayan bina olur. 4 no’lu Antrepo binası, Tophane Meydanı’nın 1957-58 yıllarındaki düzenlenmesi sırasında, ünlü mimar Sedat Hakkı Eldem yönetiminde, T.C. Denizcilik İşletmeleri için kuru yük antreposu olarak inşa edilir. 2004 yılında İstanbul Modern’e tahsis edilen 8000 m²’lik bina, Tabanlıoğlu Mimarlık tarafından tam donanımlı modern bir müzeye dönüştürülür. Türkiye’nin ilk modern ve çağdaş sanat müzesi olarak 14 yıl boyunca faaliyetlerini bu binada sürdüren İstanbul Modern, 18 Mart 2018 tarihinde, aynı konumdaki yeni binasının inşaatı nedeniyle Beyoğlu’ndaki geçici mekânına taşındı. 2018-2022 yılları arasında ziyaretçilerini burada ağırlayan İstanbul Modern, 2023’te Karaköy’e döner (URL 15). Müze, kısa süreli sergileri ile günümüz sanatının farklı disiplinlerine odaklanırken, ağırlıklı olarak genç kuşak sanatçıları farklı temalar altında bir araya getirmeyi de sergi politikaları olarak belirlemiştir. Müze koleksiyonunda bulunan 25 sanatçının 32 çalışmasının bulunduğu seçkiyle de dijital platformda koleksiyonunun, müzenin ve en önemlisi de ülkemizin plastik sanatlarının tanımını sanal sergi ile yapmaktadır (URL 16)

İstanbul Pera Müzesi, Haziran 2005’de açılır. Müze, Suna ve İnan Kırâç Vakfı’nın, kültür-sanat hizmeti vermek amacıyla hayata geçirdiği geniş kapsamlı bir kültür girişimi projesidir. Bu projede bir ‘müze-kültür merkezi’ işlevini üstlenen Pera Müzesi için, 1893 yılında mimar Achille Manoussos’un İstanbul’un gözde semti Tepebaşı’nda inşa ettiği yapı, Mimar M. Sinan Genim tarafından tümüyle elden geçirilerek çağdaş donanımlı bir müzeye dönüştürülür ve hizmete sunulur (URL 17). Müze koleksiyonu, Suna ve İnan Kırâç Vakfı’na ait “Oryantalist Resim”, “Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri” ve “Kütahya Çini ve Seramiklerinden oluşmaktadır. Türkiye’nin en geniş “Oryantalist Resim” koleksiyonuna sahip olan müze, 2005 yılında düzenlenen bir müzayede sırasında Osman Hamdi Bey’in “Kaplumbağa Terbiyecisi” adlı tablosunu da koleksiyonuna dâhil eder. Müze,

koleksiyonların temsil ettiği değerleri; sergiler, yayıncılık ürünleri, sözlü etkinlikler, film gösterimleri, öğrenme programları ve bilimsel çalışmalar aracılığıyla kamuyla paylaşır. Amaç, gelecek kuşaklara kültürel değerlerimizin, sanatın ve dünya sanatının önemli örneklerinin aktarılmasıdır.

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi mühendis Yüksel Erimtan'ın arkeoloji merakıyla başlayan ve yıllar içinde topladığı eserlerin bir koleksiyon haline gelişi ile oluşan bir müzedir. Müzenin sürekli sergi salonu Yüksel Erimtan'ın yıllar içinde oluşturduğu arkeolojik koleksiyonunu içerir. M.Ö. üçüncü binden Bizans Dönemi'ne kadar uzanan süreci kapsayan koleksiyon, ağırlıklı olarak Roma Dönemi'ne ait eserlerden oluşmaktadır. Roma Dönemi'ne ait cam eserler (şişeler, kâseler, sürahiler, bardaklar, az sayıda bilezik ve yüzükler), mühür kazanmış yüzük taşları (gems) ve sikkeler (altın, gümüş, bronz Helenistik-Roma ve Bizans Dönemlerine ait) koleksiyon içinde öne çıkan objelerdir. Ayrıca Koleksiyonda öne çıkan diğer eserler arasında ise çanak-çömlekler, bronz objeler, takılar ve çivi yazılı tabletlerle, mühürler ve Bizans Dönemi'ne ait objeler yer almaktadır. Sergileme bağlamında tüm eserlerin ana salonda eklektik bir yapıda sunulduğu gözlemlenir (URL 18).

X Media Art Museum, Türkiye'nin ilk dijital sanat ve yeni medya müzesidir. X Media Art Museum teknoloji, bilim ve sanatın birleşimindeki özgün üretimleri, geçmişi bugünü harmanlayarak oluşturduğu sanatın yeni formunu, dijital sanat çalışmalarını, müze ziyaretçileriyle buluşturmaktadır. XMAM, müze paydaş alanlarını genişletmiştir. Artı sadece müzeolog, müze eğitimcisi, müze uzmanı vb. alanlardaki müze profesyonellerinin yanında kapsayıcı, interaktif, disiplinlerarası üretimlerin söz konusu olduğu çeşitli alanlardan dijital ve yeni medya alanından üretilere ait projeler geliştirilmekte ve özellikle gençlerin kendi ilgi alanları ve dünyalarından sanata ve kültüre dair etkileşimli sergilere yer vermektedir. Bu bağlamda çoklu ve genişletilmiş ölçeklerdeki deneyimleriyle seyircisini sanatının bir parçası yapan ve izleyiciyi aktif kılan sanatın yeni yansımaları sunulmaktadır (URL 19).

Müze Koleksiyonu ve Sürekli (Kalıcı) Sergilemeye İlişkin Bulgular

Müzelerde yapıtlar, müzenin türüne ve eserin özelliğine göre farklı şekillerde sergilenir. Arkeoloji Müzesi'ndeki bir arkeolojik eser, tek başına bir vitrinde, aynı vitrinde birden fazla eserler, vitrin dışında müzenin içerisinde bir kaide de veya müze bahçesinde sergilenebilir. Bir sanat müzesinde, sanat eserinin türüne göre farklı şekillerde sergileme anlayışları tasarlanabilir. Resim, baskı resim, fotoğraf ve grafik eserler duvarda sergilenirken, üç boyutlu çalışmalar müzenin içerisinde veya daha büyük boyutlu eserler söz konusuysa, arkeoloji müzelerinde olduğu gibi müze bahçesinde çalışmanın boyutuna, malzemesine veya bağlamına göre yerde ya da kaide üzerinde sergilenebilir (Buyurgan ve Buyurgan 2022: 90). Müzelerde günümüzde özellikle teknolojinin gelişimi ile farklı ve müze ziyaretçileriyle etkileşim kurabilecek sergi tasarımlarıyla çağdaş ve güncel yaklaşımla farklı sergileme yöntemleri kullanılmaktadır.

Dünya ve Türkiye'de farklı müzeleri incelediğimizde, sergileme yöntemleri şu şekilde sıralanabilir:

- Vitrin/duvarda sergileme
- Tek başına açık olarak sergileme
- Canlandırmalar (dijital canlandırma, balmumu, kil gibi üç boyutlu canlandırma vb)
- Panoramalar
- Diyaromalar (tabiat tarihi müzelerinde bölgelerdeki yaşam ortamları ve nesli tükenmiş/tükenmekte olan canlıların doğal yaşam iklimlerinin canlandırılması)
- Dijital canlandırma (kiokslar, AR (augmented reality-artırılmış gerçeklik), VR (virtual reality-görsel gerçeklik) video üzerinden bireyin hareketlerine kısıtlı olarak tepki veren animasyonlar
- Audio visual interactive-hem görsel hem de işitsel katılımlı sunuşlar, video mapping ve animasyon kullanımı dikkate alınarak yapılan sergilemelerdir. Aynı zamanda müzelerde eserler sergilenirken, farklı engel gruplarına yönelik (görme, bedensel, işitme) fiziksel özellikler de dikkate alınarak, sergileme ve bilgilendirme yapılmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2022).

“Günümüzde, sanat üretiminde kullanılan teknolojik yöntem çok hızlı bir şekilde öncelini geride bırakmakta, bu durum geleneksel bir hal almış olsa da müzeolojik yaklaşımlar yeni medya sanatını kronolojik olarak değerlendirmekte ve kullanılan araçların gelişimini esas almaktadır” (Yücel, 2012). Müzelerin en güçlü bağ kurma yöntemi, sergilemeleridir. Sergilemenin amacı ziyaretçi ile müze arasındaki iletişimdir. Müzelerdeki sergileme, görsel bir kavramdır. Farklı kültürlerden, farklı eğitim seviyelerine sahip birçok ziyaretçi aynı sergiyi görecek ve yorumlayacaktır. Bu durum müze – insan ilişkisi açısından oldukça önemlidir. Müzelerde genel anlamda iki sergileme türü vardır. Bunları kalıcı (sürekli), geçici (sürelili) sergi olarak adlandırabiliriz. Günümüzde çağdaş müzelerde özellikle teknolojinin gelişmesiyle, etkileşimli sergileme yöntemleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Etkileşimli sergilemenin amacı müze – insan ilişkisini üst seviyede tutmaktır. Etkileşimli sergiler teknolojinin de yardımıyla farklı açılardan, farklı yorumlarla ziyaretçiyi etkilemeyi amaçlamaktadır (Boyraz, 2013). Müzelerde eserler sergilenirken dikkat edilmesi gereken noktalar (Buyurgan ve Buyurgan, 2022):

- Eserin sergilendiği mekân (mekânda sergilenen eserin etkili, iletişime açık, bilgilendirmelerin yeterli olması)
- Eserin kapladığı alan ve sunuş (eser/eserler tek başına sergileniyorsa obje boyut ile vitrin arasındaki boşluk-doluluk oranları, birden fazla objenin sergilenmesi durumunda eserlerin boyutlarına ve hacimlerine uygun olarak sıralanması; eser nerede sergilenirse sergilenin, boyutu, duruşu, yönü, boşluk-doluluk ilişkisinin gözetilmesi)
- Aydınlatma (doğal veya yapay ışık kaynaklarının doğru kullanılması)
- Renk kullanımı (yüzeylerin rengi/renkleri, vitrinler varsa kullanılan malzemeye göre objeleri ön plana çıkaran

renk/renklerin veya gerekirse malzemenin doğal haliyle kullanılması, mekânın zemini, tavanı ve benzeri yapı elemanlarının renklerin seçimi/tarihi bir bina müzeye dönüştürülmüşse orijinal durumunun korunarak gerekli yüzeylerin yapılması ve renk seçimi, tüm bunların gözetilerek esas odak noktası olan eser/eserlerin ön plana çıkarılması)

- Korunaklı sergileme (eserin sergilendiği mekân, bina, açık alan vb. gibi durumlarda mutlaka ısı, ışık, nem değerlerinin gözetilmesi ve gerekli teknolojinin kullanılması)
- Yönlendirme ve bilgilendirme (müze binasının dışından başlayarak iç mekânlara doğru müze ziyaretçileri için gerekli yön, bilgilendirme gibi araç-gereçlerin uygulanması)

Türkiye İş Bankası'nın tarihi Ulus binasının Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'ne dönüştürülmesinde, müze planlama-kurgu Burçak Madran; tasarımların üretilmesi-uygulanması Tetrason Yapı Tasarım ve Prodüksiyon Tic. Ltd. Şti; bilimsel danışmanlık Prof. Dr. Zafer Toprak; grafik kavram ise Emre Senan tarafından yürütülmüştür. Müze tasarımında, binanın kimi bölümlerine bir ek yapılmamış, özgün görünümü mimari olarak bırakılmıştır. Zeminle birlikte müze binası beş kattan meydana gelmektedir. Her bir kata özellikle Kiralık Kasalar (zemin altı, bodrum kat), Giriş Holü, Birinci Kat, İkinci Kat sürekli (kalıcı) sergileme alanları oluşturulmuştur. Bunların dışında ise geçici sergileme alanları (Üçüncü Kat Sanat Galerisi, Dördüncü Kat Süreli Sergi Alanı, Beşinci Kat Etkinlik Alanı), ofis odaları, depolar ve eğitim etkinlikleri için özel alanlar da tasarlanmıştır. Müzede, Cumhuriyetimizin kuruluşundan bugüne, ülkemizin iktisadi bağımsızlık yolunda attığı büyük adımlar, Türkiye İş Bankası'nın tarihi ile birlikte ele alınmaktadır.

İktisadi Bağımsızlık Müzesi koleksiyonu ise, Türkiye İş Bankası'nın kuruluşundan başlayarak, bankacılığın dönüşüm evrelerini yansıtan ve Banka'daki gündelik yaşamı yansıtan kasa, daktilo, hesap makinesi, kumbara, mühür, promosyon malzemeleri vb. gibi objeler ve bankanın çeşitli dönemlerine ait, çekler, makbuzlar, dosyalar, hesap defterleri, çeşitli banka belgeleri, tanıtım afişleri (özellikle İhâp Hulusi imzalı afişler) ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Bu bölümde, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin Sürekli (kalıcı) ve Süreli sergi alanları incelenecektir.

Kiralık Kasalar (Bodrum Kat) ve Sergileme

Müzenin bodrum katında, "Müşterinin Kalesi" olarak adlandırılan Kiralık Kasa Dairesi kalıcı sergi alanı olarak düzenlenmiştir. Zemin (Giriş- Ana Hol) bölümün sağ arka tarafında aşağıya inen merdivenlerle bu alana ulaşılmaktadır. Merdivenlerin yanında aynı zamanda binanın ilk asansörünün de korunduğunu fakat müze ziyaretçileri tarafından kullanılmadığını da belirtmek gerekiyor. Ana Hole açılan kemerli alanlarda duvar yüzeylerine yakın yerleştirilen grafik yönlendirmelerle müzenin tüm katlarının planları ve müze ziyaretçisinin müzeyi gezerken izleyeceği rota belirtilmiştir. Ayrıca tüm bu grafik yönlendirmeler, müzenin tarihi yapısına uygun olarak pirinç levhalar üzerinde yer

almaktadır. Kasa Dairesi'nin orijinal girişi korunmuştur. Girişin yan duvar yüzeyinde yine 1930'lu yıllarda Banka'nın çalışanlarına ait fotoğraf tüm duvar yüzeyini kaplamakta ve bir bellek aynı zamanda da saklı hikâyelerin olduğu alana giriş yapıldığı duyumsaması müze ziyaretçilerine aktarılmaktadır. Müzeyi inlememiz sırasında saptadığımız önemli bir nokta ise özellikle Kasa Dairesi kalıcı sergi alanına girişi sağlayan Kasa Kapısının ilgi çektiğidir. İç mekânda ise Kasa Dairesi orijinal haliyle korunmuş ve sadece özel birtakım objeler küçük şeffaf vitrinle halinde ziyaretçilere sunulmaktadır. Objeler oldukça ilginçtir. Böylelikle tasarım ve planlama olarak Burçak Madran'ın özgün ve yaratıcı sergileme hikâyesinin bu alanda müze ziyaretçilerinin kendi hikâyelerini oluşturmak için bırakıldığını gözlemlemekteyiz.

Objeler arasında, fal kapatılmış bir kahve fincanı, küçük pelüş oyuncak, satranç taşları, "müze" yazan küçük tabela, bir kimlik, bazı banka müşterilerinden birisine ait olduğunu düşündüğümüz banka cüzdanı, beğenin saati, Burçak Madran'ın müzeye ilgili yapmış olduğu küçük taslak not sayfası ve en önemlisi de müze çalışmaları sırasında üst düzey yönetimden Adnan Bali'nin ilk müfettişlik görevi yaptığı (göreve başladığı) İş Bankası Genel Müdürlüğü'ndeki kimliği sergilenmektedir. Burada bellek-hikâye odaklı bir sergi tasarımı yapılmış ve bir kez daha sergilemenin obje odaklı hikâye anlatımına açık olduğu vurgulanmıştır (Görsel. 1, 2). 11 obje bu şekilde sergilenirken, kasaların kenarlarda kalan duvar boşluk aralarına yine siyah-beyaz Banka'nın çalışanlarının fotoğrafları yerleştirilmiştir. Kasa sahiplerinin ziyareti sırasında kullanılan küçük, bölmeli masalara ise bazı evraklar saydam yüzey altına (pleksi yüzey) yerleştirilerek sergilenmektedir. Ayrıca 1930 veya 1940'lı yıllarda Banka'nın işlev gördüğü dönemlere ait Kasa Dairesi'nden çekilmiş ve mekânın orijinal durumunu gösteren bir siyah-beyaz fotoğraf da bölmeli masalardan birisinde yer almaktadır.

Görsel 1. Kiralık kasa bölümü sergi alanı sergilemeye dâhil olan masalar (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 2. Kiralık kasa bölümü, sergileme, kahve fincanı genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Müze Zemin Kat (Giriş) ve Sergileme

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin sürekli (kalıcı) sergi alanlarından ilki Müze zemin kat, orijinalinde "Ana Hol" olarak adlandırılan giriş mekânıdır. Güvenlik alanından sonra müzeye giriş sağlanmaktadır. Girişin sol yanında "Vestiyer" odası hemen sağ yandaki oda ise İş Bankası Yayınlarının bulunduğu kitap satış alanı olarak düzenlenmiştir. Banka'nın orijinal durumunda ana holdeki ahşap oturma alanları korunmuştur. Bu ahşap mobilyaların Banka için özel üretildikleri ve "İş" logosunun işlenmiş olduğunu görmekteyiz. Banka'nın mobilya tasarımları ve dekorasyonu Selahattin Refik Bey'e aittir.

Cumhuriyet dönemi Birinci Ulusal mimarlık akımı etkisiyle tasarlanmış binanın geniş holünde milli üslubun etkilerini görmek mümkündür. Üst katların yatay hatlarla ayrılan ve Neo Rönesans etkiyi buradan görmek mümkündür. Bu bağlamda hem binanın kendi tarihsel yapısını, üslup özelliklerini görmekteyiz hem de kalıcı sergiye ait tarihsel akışa göre düzenlenen tasarımlarla, Cumhuriyetimizin, İş Bankası'nın ve binanın tarihçesine bütüncül olarak bakışı ve duygu aktarımını sağlıyor. Girişin üstündeki kıvrımlı çizgilere sahip cam gölgelikle de Art Nouveau akımının izlerini binanın bugünkü durumunda da hala görebilmekteyiz (Görsel 3). Bu bağlamda bina restorasyonu ve müzeye dönüştürülme sürecinde tarihi binanın orijinal durumuna uygun olarak restore edildiğini ve Mongeri'nin mimari tasarım dokusunun korunduğunu söyleyebiliriz.

Görsel 3. Müze, ana salonu, 2019 sonrası durumu (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 4. Müze, ana salonu, sağ taraftaki (girişe göre) sergileme alanından görünüşü, (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Köşeden dairesel girişli olan binanın oval biçimde tasarlanan ana holünün üstü renkli vitraylarla kaplanmıştır. Vitray, İtalyan sanatçılar Salvatore Corvaya ve Carlo Bazzi'nin ortak şirketinin imzası olan "Corvaya e Bazzi"yi taşımaktadır.

Binanın müzeye dönüştürülme sürecinde vitrayların ve özellikle Hermes tasvirinin bulunduğu ana hol üzerindeki renkli vitrayın koruma ve onarım çalışması Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Yaşar Selçuk Şener tarafından gerçekleştirilmiştir.

Binanın ana giriş holü Banka'nın bekleme salonuydu ve sağlı, sollu alanlardaki yarım daire formlu mekânlarda çalışanların yerleri bulunmaktaydı. Bu alanlar sürekli sergilemeye eklenerek, mobilyalar (koltuklar, sandalyeler, masalar, bölmeli olarak yapılmış çalışan personeline ait masalar), kasalar, daktilolar vb. gibi döneme ait objeler, bölmeli masaların üzerine yerleştirilen pleksilerin altındaki orijinal belgeler (anlaşmalar, evraklar, resmi yazılar, mevduat bilgileri vb. gibi) bu alanda tıpkı bir Banka atmosferinde sergilenmektedir (Görsel 4). Müzeye ilk girişte banka atmosferi ziyaretçileri karşılamakta, daha sonra ise sergi tasarımlarıyla ülkemizin ekonomik bağımsızlığına açılan pencerelerden geçerek tarihi bir yolculuğa çıkılmaktadır.

Müzenin sürekli (kalıcı) sergi alanlarının ilki olan zemin kat sergileme tasarımı, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte başat kavram olan 'iktisadi bağımsızlık' idealini, tematik ve kronolojik başlıklarla anlatan bölümdür. Müze'ye adını veren bu sergide, ülkenin ekonomik bağımsızlık ve iktisadi programı, Türkiye İş Bankası'nın bu amaç doğrultusunda üstlendiği görevler eşliğinde görsel ve grafik tasarımlar ve orijinal belgeler, objeler ve fotoğraflarla birlikte sunulmaktadır. Milli egemenlik için Başkomutan Mustafa Kemal ile birlikte tüm yurdumuzun birlik içinde verdiği mücadelenin ardından Cumhuriyet'in ilanıya bağımsızlığını elde eden yurdumuzun, Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarındaki, ekonomik alandaki bağımsızlığını anlatan alt başlıklar şeklinde sürekli (kalıcı) sergi alanı düzenlenmiştir (Görsel 5). Diğer bir deyişle, sürekli sergi, milli bir bankanın doğuşunu hazırlayan tarihsel süreçlere bağlı olarak İş Bankası'nın kuruluşu, ilk on yılında kazandığı ivme, sanayi kollarındaki yatırımları (kömür, dokuma, şişe cam vb. gibi), diğer sektörlerde etkin olan iştirakleri, ilk yurtdışı şubeleri gibi başlıklardan oluşmaktadır. Tüm bu sergi düzeni, özel bir tasarımla, Banka'nın geniş kapsamlı arşivinden yararlanılarak kurgulanmıştır. Bu nedenle kullanılan fotoğraflar, belgeler, sözleşme metinleri, yazılı basında çıkan haberlerin olduğu gazete/dergiler, bankaya ait kumbaralar, daktilo, yeni şubelerin veya Galatasaray Lisesi'nde düzenlenen 10. yıl sergisinin açılışında kullanılan makas vb. objelerle birlikte, kronolojik akışı destekleyen görsel grafik tasarımların detaylı bir araştırma ve kaynaklara dayalı müze hikâyesinin akışındaki senaryonun kurgusu ve yazımı gerçekleştirilmiştir.

Görsel 5. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, sergileme alanından genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

"İktisadi Bağımsızlık" kavramı üzerine sergi tasarımı yapılan zemin kat sürekli (kalıcı) sergi mekânında aşağıdaki alt başlıklara göre, yeni alanlar ve bölümlenmeler alçıpan duvar yüzeyleri kullanılarak oluşturulmuştur. İç mekânın arka salonu olarak görülen açık alanunda alt başlıklara göre on adet kare planlı küp yapılan oluşturulmuştur. Bu küpler tam açık ya da tam kapalı olarak planlanmış, geçiş alanları yaratılarak tarihsel akışın içinde müze ziyaretçilerinin, yönlendirmeler ve konuyu takip edebilecekleri her küpe verilen numaralarla akışı sağlanmıştır. Sergi tasarımındaki alt başlıklar:

1- Öncesi: Milli egemenliği için verdiği askeri mücadelenin ardından, tam bağımsızlığını kazanarak yolunda başladığı süreci anlatan metin ve üzerinde "Milli İktisadi Cumhuriyet Doğurdu" yazısının ön plana çıktığı fotoğrafın orijinalinden büyük boyutlu baskısıyla "Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi" hikâyesi başlamaktadır. Küpün iç kısımlarında Osmanlı Dönemi para ve tasarrufa ya da hazineye yönelik Cumhuriyet "öncesi" süreç yine belgeler ve fotoğraflardan oluşan grafik tasarımlarla hem görsel hem de bilgi panolarına dayanan sergileme tasarımı ile yer almaktadır (Görsel 6).

Görsel 6. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, sergileme alanı, odak duvarı, detay (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 7. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, 2 numaralı sergileme alanından genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

2- İzmir İktisat Kongresi: Kongre ile başlayan iktisadi bağımsızlık süreci belgelere, Atatürk'ün kongrede çekilen fotoğrafları ve vb. nesneyle birlikte sürecin nasıl ilerlediğine dair zaman tüneline müze ziyaretçileri geçiyor (Görsel 7).

3- Milli Bir Bankanın Kuruluşu: Açıklıklı küp şeklinde düzenlenen bu bölümde İş Bankası'nın kuruluşu kavramı üzerinden hikâye devam ediyor. İş Bankası'nın kuruluş sermayesine dair aktarılan bilgi panosuyla mekâna girmektedir. İş Bankası'nın kurucuları, ilk sözleşmeler (Görsel 8), Banka'nın ilk yıllarına ait orijinal belgelerin bulunduğu duvar yüzeyinden dışa çıkıntılı olarak yapılan ve asılı duvar camlı vitrinler ki bu tür uygulamalar her küpün hikâye anlatımına göre kullanılmakta ve objeler/belgelerin sergilenmesinde tasarımla uyum içinde küp mekânların iç/dış duvar yüzeylerine, bazı alanlarda köşe bölümlerindeki kolon gövdeleri camlı yapılar vitrin şeklinde tasarlanarak yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu bölümün iç duvar yüzeyleri kırmızı, dış alanlar diğer küp planlarla ortak dik olan koyu lacivert boya ile boyanmıştır.

Görsel 8. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, 3 numaralı sergileme alanından iç mekân genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

4- İlk On Yıl (Görsel 9): Cumhuriyetimizin ilk on yılına ve Banka'nın kuruluşuyla birlikte geçirdiği on yıllık sürecin birlikte belgeler, fotoğraflar ve objelerle sergilendiği alandır. İç duvar yüzeyleri fıstık yeşili kullanılarak hareketlendirilmiştir (Görsel 10). İç Mekânda duvara asılı duran vitrin sayısı bu alanda daha fazladır. On yıllık süreçte anlaşmalar, fotoğraflar, gazete yazıları, sergilerden görseller hepsi vitrinlerde orijinal haliyle

kullanılmıştır. Bu bölümdeki en önemli ayrıntılardan birisi de 2 ve 3 numaralı küp alanlarda olduğu gibi Atatürk fotoğraflarına yer verilmesi ve iktisadi bağımsızlık ruhunun milli duygularla müze ziyaretçileri üzerinde duygulu, duyarlı, tarihimizi ve belleğimizi anımsatacak ve gelecek kuşaklara tanıtacak bir sunumla sergi tasarımlarının kurulmasıdır. 1926 yılında “Milli mahsulat ve mamulatımızı Avrupa’ya tanıtmak ve tüccarlarımızın Avrupa mahâfil-i ticarisiyle girişmelerine vesile teşkil etmek” üzere Avrupa’nın büyük limanlarını dolaşan Karadeniz Vapurunu seyyar sergi olarak düzenlenmesine dair belgeler ve fotoğraflar da yer almaktadır. Ayrıca İstanbul Galatasaray Lisesi’nde düzenlenen “İş Bankası 10. Yıl” adlı serginin belgeleri ve fotoğrafları bu bölümdedir. Küpün arka alanındaki binanın aynı pencerelerinin açıldığı boşlukta ise 10. Yıl sergisinde kullanılan grafik tasarım ve sergi düzenlemelerinden faydalanılarak yeniden yapılan üç boyutlu, İş Bankası’nın büyüme ivmesini taşıyan iki figür yerleştirilmiştir. Bu üç boyutlu tasarımların yeniden üretilmesiyle 4 numaralı küp alanının hikâye başlığı olan on yıllık süreci özetleyen büyük serginin de o dönemdeki etkisi yeniden canlandırılmıştır.

Görsel 9. Müze, ana salonu, “İktisadi Bağımsızlık” sergisi, 4 numaralı sergileme alanını giriş (sol üstte) (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 10. Müze, ana salonu, “İktisadi Bağımsızlık” sergisi, 4 numaralı sergileme alanından iç mekân duvarları sergilemeler (sağ üstte) (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 11. Müze, ana salonu, “İktisadi Bağımsızlık” sergisi, 5 numaralı sergileme alanından dış duvar sergilemeler (altta) (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

5- İş Bankası İştirakleri: Kömür İşletmeleri, Sümerbank ortaklığına dair tarihsel sürecin tanığı olan belgeler, fotoğraflar bu alanda yer almaktadır. Ana tema “Kömür” (Görsel 11) ve “Kumaş”tır. Madencilik sektörü ve İş Bankası, Yün İş

Fabrikalarına yapılan yatırımlar ve “Yerli Malı” alınması ve üretilmesine dair Banka’nın iştirakleri olan anlaşmaları, destekleri bu bölümün alt başlıklarıdır. Vitrinler içerisinde sergilenen belge ve fotoğraflar yanı sıra Kozlu Kömür İşletmeleri Kömür Yıkama Fabrikası’na ait bir fotoğrafta fabrikada duvarda yer alan kömür çalışanının temsili üç boyutlu maketinin bu alanda yeniden grafik tasarımlar içerisinde yer aldığını görmekteyiz. İç mekân ve dış duvar yüzeyleri sanayinin ve özellikle kömürün temsili olarak gri renkle boyanmıştır.

6- Şeker Fabrikaları: Bu alanda, iktisadi bağımsızlık tarihimizdeki en önemli iştirak ve fabrika kuruluşlarından en önemlisi olan Şeker Fabrikaları’nın İş Bankası tarafından desteklenmesinin belge, fotoğraf ve tarihsel belleği aktarılmaktadır. Cumhuriyetimiz kurulana kadar şeker ithal edilen bir üründü. 1933 ve 1935 yıllarındaki fabrika kurulumları ve Banka’nın ortak olmasıyla gelişen ekonomik hedeflerin milli tarihimiz içindeki önemi bu alandaki temel anlatımdır. Duvarlarda renk olarak gri, grafik ve görsel tasarımlar siyah-beyaz fotoğraflarla desteklenerek sergi tasarımının da yerini almıştır (Görsel 12).

Görsel 12. Müze, ana salonu, “İktisadi Bağımsızlık” sergisi, 6 numaralı sergileme alanı iç mekân yüzeyleri genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 13. Müze, ana salonu, “İktisadi Bağımsızlık” sergisi, 7 numaralı sergileme alanı genel görünüş (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

7- Şişe- Cam: Bu bölümde iç mekân duvarlarında koyu mavi renkle renk değişimi olmakta ve grafik düzenlemeler yoğunluk kazanmaktadır (Şişe üfleyen figür maketi, şişe-cam fabrikalarında üretilen objelerin büyük boyutlu fotoğrafları vb. gibi) (Görsel 13). Şişe-cam fabrikalarından fotoğraflar, ayrıca dışa çıkıntılı olarak kurulan cam vitrinde ise ilk üretim yeri malı gül suyu, sirke gibi

ürünlerin orijinal şişeleri, cam üretiminde kullanılan çeşitli aletler sergilenmektedir.

8- Milli biriktirme, on yılda dört milyondan kırk milyona çıktı: Bu bölümün kavramsal metni halkın birikimlerini artırma ve değerlendirme üzerine kurulmuştur. Kumbara kavramı bur bölümde ön plana çıkmakta ve birikimlerin değerlendirilmesinde Banka'nın da yatırımlarının önem kazandığı vurgulanmaktadır. İç mekân duvarlarındaki renk yeniden yeşile dönmüştür. Masa şeklinde duvara tutturulmuş üzeri cam vitrinlerin içerisinde yine orijinal belgeler ve fotoğraflar, üst kısım duvar yüzeylerinde ve küp mekân girişte grafik tasarımlar kullanılmıştır (Görsel 14).

Görsel 14. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, 8 numaralı sergileme alanı iç mekân genel görünüşü (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

Görsel 15. Müze, ana salonu, "İktisadi Bağımsızlık" sergisi, 9 numaralı sergileme alanı giriş panosu genel görünüşü (D.K.Ş. Arşivi, 10.08.2023)

9- Sümerbank (Görsel 15): Yine banka iştiraklerine ve üreticiye destek sloganıyla Banka'nın hem büyümesine hem de milli ekonomiye katkıda bulunmasında birlikte yol aldığı iştirak kurumlar, 9 numaralı küp sergileme alanının temel noktasıdır. 7, 8, 9, 10 numaralı küp planlı sergileme alanları Banka'nın dıştan Çam Sokak cephesinin hemen arkasında kalan alana bakmaktadır. İçten bu duvarların yüksek pencere açıklıklarının ki bunların birçoğunda renkli vitraylar kullanılmıştır, hemen altından başlayan duvar yüzeyleri Anadolu Sigorta, Milli Reasürans, Sanayi Kalkınma Planları gibi, Banka'nın yan kurumlarına ait tarihçe ve gelişiminin anlatıldığı fotoğraf tasarımlarıyla duvarların kaplı olduğu sergileme alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu alanın iç mekân duvarlarındaki grafik

tasarımlar, yazı panelleri ve fotoğraflar koyu lacivert duvar rengiyle birlikte hareketlendirilmiştir.

10- Üreticiye Destek: 10 numaralı alan diğerlerinden daha farklı düzenlenmiştir, iç mekânda duvar ve ahşap direklerle bölümlenen seperatör biçiminde ayırıcı bir sergileme düzeni oluşturularak yine aralardaki boşluklara Banka'nın yapmış olduğu desteklerle ilgi (tarım –Tariş, Orman İş, sanat, kültür, sinema) gazete ve dergi seçkileri, objeler, belgeler vb. malzeme sergilenmektedir. Yine renk değişimi olmuş ve gri renkli duvarlar bu duvarlara iliştirilen masa şeklindeki vitrinler yer almıştır. Bu bölümün arka duvarında kalan alanda ise İş Bankası'nın yurtdışı temsilciliklerine dair grafik düzenlemeler yine fotoğraf ve belge ağırlıklı olarak sergileme yer almıştır. Zemin kat sergilemesi Müze Eğitimi için ayrılan bölümle sonlanmaktadır. Sergileme araçları:

- Orijinal belgeler, bilgi panoları ile görsel ve yazınsal grafik tasarımlar,
- Kısa belgeseller, televizyon ekranları, iPad'lerle dijital teknolojinin kullanımı her sergileme alanında mutlaka kullanılmıştır.
- Fotoğraflar siyah-beyaz orijinal olarak, çerçeveli ve duvara nostalji izlenimi yaratacak biçimde asılarak, ayrıca baskılarla büyütülen fotoğraflar görsel tasarımda etkili bir şekilde değerlendirilmiştir.
- Televizyon ekranlarındaki sesli anlatımlar için kulaklıklar kullanılmıştır.
- Masa şeklindeki vitrin veya boydan yapılan büyük sergileme vitrinlerindeki objelere, belgelere ait bilgilerin paylaşıldığı açıklama bilgileri kullanılmıştır. Ayrıca duvarlarda orijinal haliyle veya tasarımın içinde kullanılan/tekil kendisi büyük boyutlu tasarım olan fotoğrafların tarihine, mekânına ve ne olduğuna dair kısa metinlerden oluşan açıklamalar aynı boyuttaki küçük foto-bloklar halinde kullanılmıştır.

Müze Birinci Kat ve Sergileme

Müze Birinci kat sürekli sergi alanına, zemin katın arka iç alanında yer alan asansör ile ulaşım sağlanmaktadır. Asansörün yanında aynı zamanda merdivenlerle de üst kat sergi salonlarına çıkmak mümkündür. Birinci kat sergileme alanı Banka'nın orijinal durumunda yönetici odalarının veya toplantı salonunun bulunduğu kattır. Ayrıca odaların bitimindeki bugün sergi alanı olarak kullanılan fuaye kısmında 60'lı yıllardan 1976 yılına kadar kurumun kendi kimliğine dair objelerin ve fotoğrafların yer aldığı küçük bir müze alanı yaratılmıştı. Bu alana dair müze yazan küçük tabela bugün "Kıralık Kasa" bölümünde sergilenen 11 anı objesi arasında yer almaktadır.

Müze Birinci kat sürekli (kalıcı) sergi alanı toplam 12 sergileme odasından ve salonundan oluşmaktadır. Kata girişte yönlendirme panosu bulunmakta ve sergi rotasının nasıl olduğuna dair müze ziyaretçilerine bilgilendirme yapılmaktadır. Bu panoda her salon 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11, 1.12; olarak numaralandırılmış ve geçişler ince çizgiler halinde panodaki kat planında gösterilmektedir. 1.1 ana salon ve fuaye sergi alanıdır. 1.2, 1.3, 1.4 ise diğer orijinal mobilyalarla birlikte

korunan salonlardır. İş Bankası Genel Müdürlük binalarının tarihçeleri, maketleri binalara ait fotoğraflar, belgeler vb. nesnelere ise kronolojik olarak 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11, 1.12 olarak numaralandırılan odalardaki sergi tasarımları olarak yerini almıştır.

Atatürk'ün 22 Ekim 1929 tarihinde binayı ziyaretinde fotoğraf çekildiği ilk İdare Meclisi salonu olan Mavi Salon, 1956'da dekorasyonu yapılan ve bugün de Banka'nın Yönetim Kurulu toplantılarına ev sahipliği yapan Büyük Toplantı Salonu bu katta ilk durumları korunarak müze ziyaretçileri tarafından gezilebilmektedir. Banka'nın ilk Genel Müdürü Celal Bayar'ın makam odası da tarihi dokusu korunarak bu katta bulunmaktadır. Celal Bayar'ın odası ayrı bir sergi tasarımı ile dijital ekranda Celal Bayar'ın Atatürk'ün aziz naaşının Anıtkabir'e nakli nedeniyle yaptığı konuşmanın yayınlanmaktadır. Fuaye alanında ise Jean Weinberg'in (1887-1942) eseri olan ve bizzat Atatürk tarafından 28 Haziran 1932 tarihinde imzalanarak, İş Bankası İskenderiye şubesine armağan edilen portre burada sergilenmektedir.

Ayrıca bu katta, kuruluşundan bugüne Türkiye İş Bankası'nın Genel Müdürlük binaları anlatılmaktadır. Anlatım, Ulus binası ve binanın arsasının alınmasıyla başlayıp her odaya bir genel müdürlük binasının tarihçesi, oda merkezlerine yerleştirilen vitrin içindeki bina maketleri, duvar yüzeylerini kaplayan fotoğraf ve bilgi panoları sergi tasarımının da yer almaktadır.

Müze Birinci kat sergileme alanında, grafik düzenlemeler, fotoğrafları (orijinal boyutlarında veya duvarlarda boydan boya kaplanarak), vitrinler (belgeler, fotoğraflar vb. nesnelere sergilendiği camlı alanlar), İş Bankası Genel Müdürlük binalarının dünden bugüne hem inşaatlarına hem de buldukları alandaki konumlarını gösteren fotoğraflarıyla birlikte vitrinler içerisinde maketleri sergilenmektedir. Bu alandaki müze teknolojilerinde artış gözlemlenmektedir. Özellikle binaların tarihçeleri, inşaat aşamalarına dair görüntü veya belgelerdeki artışla birlikte tüm malzemenin dijital ekranlarda çoklu gösterim şeklinde sergi tasarımında yer almaktadır.

Müze İkinci Kat ve Sergileme

Müzenin ikinci katında; Bankanın geçmişten bugüne iletişim faaliyetleri ve toplumsal yaşama katkılarının odak noktası olduğu yeni bir sergi kurgusu karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda COVID-19 sürecinde kapalı olan Dijital Kütüphane'nin de normalleşmeyle birlikte faaliyete geçtiği görülmektedir.

Müze İkinci kat sürekli (kalıcı) sergi alanı toplam 7 sergileme odası ve salonundan oluşmaktadır. Kata girişte yönlendirme panosu bulunmakta ve sergi rotasının nasıl olduğuna dair müze ziyaretçilerine bilgilendirme yapılmaktadır. Bu panoda sergileme tasarımlarının ve sergilemenin yapıldığı her salon ve oda 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7; olarak numaralandırılmış ve geçişler ince çizgiler halinde panodaki kat planında gösterilmektedir. 2.1 numaralı sergi alanı "İletişim Yolculuğu" ana başlığıyla, 2.2. numaralı geniş salonda ise "Türkiye İş Bankası İftiharla Sunar" kavramsal başlığı altında düzenlenen sergilemeler yer almaktadır. "Toplumsal Katkı" başlığı ise 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 numaraları odalarda yer alan sergilemeler için müze

ziyaretçilerine Türkiye İş Bankası'nın 90 yıllık hikayesinin görsellerle, fotoğraflarla, grafik tasarım düzenlemeler halinde sunulduğu sergileme alanlarıdır.

Türkiye İş Bankası kurulduğu tarihten başlayarak reklam ve kamunun ilk başlarda dergi ve gazeteler aracılığıyla bilgi edinmesi ve tasarruflarını bankada değerlendirilmesini teşvik için reklam aracılığıyla geniş kitlelere hitap etmektedir. Televizyonun yaygınlaşması daha sonraları da teknolojinin ilerlemesiyle birlikte geniş kitlelere ulaşmak Banka'nın tanıtım politikasında yerini korumuştur. Yıllar içinde reklamlar aracılığı ile topluma verdiği mesajlar "Türkiye İş Bankası İftiharla Sunar" başlıklı kalıcı sergisinde bir araya getirilmiştir. Tek tek ve toplu gösterimlerde yüzlerce reklam filmi ve basılı afişlerin, reklam panolarının yanında altmış özgün obje ve nesnenin izlenebildiği sergide, yıllar içinde geliştirilen mecralar, İhap Hulusi'nin özellikle kumbara ve tasarrufla ilgili yaptığı illüstrasyonlar, tanıtımla ilgili ayrıntılar ve teknoloji kullanımının farklı dönemlerine ışık tutan uygulamalar da bulunuyor. Radyodan başlayıp televizyon ekranlarına taşınan Banka kampanyalarındaki görsel ve sahne alanından tanınan yüzlerin bulunduğu reklam filmleri, tanıtımlar, sosyal sorumluluk mesajları yine zaman tüneli kurgusuyla sergilenmektedir.

2.1. numaralı sergi alanı "İletişim Yolculuğu" ana başlığıyla, 2.2. numaralı geniş salonda ise "Türkiye İş Bankası İftiharla Sunar" kavramsal başlığı altında düzenlenen sergilemeler de ön plana çıkan alt başlıkları ise şöyle sıralayabiliriz: Kumbara Kampanyaları, İhap Hulusi Görey Bölümü, Radyodan Televizyona, Büyük Kurucumuza Saygıyla, bölümlenmeleriyle İş Bankası'nın kurumsal yapısının oluşmasında iletişimle ve reklamla halkla nasıl bulunduğu yine kronolojik bir düzenlemeyle, reklam kampanyaları, tasarrufa yönelik yapılan sosyal kamu spotları, afişler, fotoğraflar, radyo reklamlarındaki Zeki Müren'in, sesiyle olan sergi iletişiminin nostaljik bir duygu atmosferinde verilmesi ki bu alandaki izleyicileri gözlemlediğimizde birçok kişinin duygusal anlar yaşadığını söylemek mümkündür.

2.1. salonu Türkiye İş Bankası'nın kurumsal kimlik ve iletişim yolculuğunda kullanılan amblemine dair geniş bir bilgi duvarı ve alanı oluşturulmuştur. Kuruluş döneminde verilen ilanlarda başlık olarak, "Türkiye İş Bankası" ismi tam olarak kullanıldı. Latin harflerine geçilmeden önceki dönemde "te", "elif" ve "be" harflerinden oluşan ilk amblem şekillenmiştir. "Türkiye İş Bankası" yazısının okunduğu mührü andıran bir hat da bu amblemle birlikte kullanılmıştır. Latin alfabesine geçişle birlikte, iç içe geçmiş "İ" ve "Ş" harfleri günümüze kadar küçük değişiklikler geçirmekle birlikte, Türkiye'nin en uzun soluklu ve en çok tanınan amblemlerinden olmuştur. Tüm bu hikâyenin anlatılmasında bilgi panoları, mühür ve hat yazısının büyük ölçekli baskıları etkili bir sergileme tasarımı sunar. Tüm bunlar Banka'nın kurumsal kimliğinin ilk adımlarıdır. Bu nedenle bu alanda sadece grafik tasarım sergilemeleri değil yine masa şeklindeki duvarlara iliştirilen camlı vitrinlerde de orijinal belge, fotoğraflar ve nesnelere yerini almıştır. Masa şeklindeki vitrinler içerisinde İş Bankası ambleminin kullanıldığı antetli zarflar ve kağıtlar, amblemin görüldüğü yerden ilk fotoğraf vb. yine

Banka'nın tarihsel kimliğine dair belgelerin yer aldığı görülmektedir.

Müze İkinci kat sürekli (kalıcı) sergi alanının diğer kısımlarında ise kurumsal sosyal sorumluluk projeleri, 1956 yılında Hasan Âli Yücel tarafından kurulan ve o tarihten itibaren ülkenin yayın hayatına büyük katkıları bulunan Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, eğitim alanında yapılan yardımlar, TEMA Vakfı ile ortak yürütülen projeler, arkeolojik kazı çalışmalarının desteklenmesi ve İş Sanat temaları, İş Bankası resim koleksiyonuna dair yapılan koruma ve yenileme çalışmalarının yer aldığı belgeler, fotoğraflar, ekranlarda dönen tanıtım filmleri aracılığıyla sergileniyor. Toplamda beş sergileme alanından oluşan bu bölümlerin ana başlığı "Toplumsal Katkı" olarak belirlenmiştir. İş Bankası'nın topluma katkı olarak verdiği hizmetlere karşılık kurum olarak almış olduğu ödüller de sergilenen objeler arasındadır.

Müze İkinci kat sürekli (kalıcı) sergi alanında grafik uygulamalar ve İpad, televizyon ekranı gibi müze teknolojileri yoğun olarak kullanılmıştır. Duvar renkleri beyaz olarak doğal haliyle bırakılmış grafik tasarımların uygulandığı alanlara alçıpan yüzeyler yerleştirilerek sergileme unsurları yerleştirilmiştir.

Sürelî (Geçici) Sergiler ve Sergileme

Sürelî (geçici) sergilemelerde, bir günle birkaç ay (genellikle 6 ay) arasında değişen bir zaman aralığı vardır. Sürelî sergiler bir diğer adıyla geçici sergiler, İngilizcede temporary exhibition olarak geçmektedir. Bazen sergi sürelî, bir yıla kadar uzayabilmektedir. "Sürelî geçici sergilemede yeni konular, yeni nesnelere ve yeni teknikler eserlerle birlikte sergilenir" (Erbay 2011).

The British Museum, Natural History Museum, The National Gallery, Louvre Müzesi, The National Gallery gibi Dünya'nın önde gelen müzeleri koleksiyonlarına yer verdikleri Sürelî (kalıcı) sergilerinin yanında, Sürelî sergi etkinlikleriyle de adlarından söz ettirmekte ve ilgi çekmektedirler.

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi de resmi olarak açıldığı 02 Mayıs 2019 tarihinden bugüne Üçüncü katta yer alan İş Sanat Galerisi ve dördüncü katta salonunda sürelî (geçici) sergiler düzenlemektedir.

İş Bankası Sanat Ankara Sanat Galerisi (Üçüncü Kat)

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müze binasının Üçüncü katı, Ankara Sanat Galerisi olarak düzenlenmiştir. 02 Mayıs 2019 tarihinde müzenin açılmasıyla birlikte Ankara Sanat Galerisi'nde de ilk sergi düzenlenmiştir. Sergiler, İstanbul Kybele Sanat Galerisi'nde açılan kapsamlı sergilerden sonra Ankara Sanat Galerisi'nde de yer almaktadır.

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin üçüncü katındaki Ankara Sanat Galerisi'ndeki ilk sergi 03 Mayıs-31 Ağustos 2019 tarihleri arasında düzenlenmiş olan Mevlut Akyıldız'ın "Resmigeçit Ankara" isimli sergisi olmuştur. Sergi, Akyıldız'ın kırk yıllık sanat hayatına ait önemli eserlerinin yer aldığı seçkiden oluşmuştur. Sanatçının yağlıboya resimleri,

heykelleri, kâğıt üzerine çalışmaları ve heykelleri ile camaltı resimleri bu özel seçkide sergilenmiştir.

İkinci sergi "Nazım'a Yolculuk" adı altında 20 Eylül – 31 Aralık 2019 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Nazım Hikmet'in yaşamından kesitlerin sunulduğu sergide, 63 yıllık yaşamının bilinmeyen yönlerinin izleri sürülmüştür. Serginin küratörlüğü Haluk Oral, sergi tasarımı Emre Senan ve proje koordinatörlüğü ise Ruken Kızılar tarafından yürütülmüştür.

Ankara Sanat Galerisi'ndeki üçüncü sergi, Yalçın Gökçebağ'ın 14 Ocak 2019 – 15 Mart 2020 tarihleri arasında gerçekleşen Retrospektif Sergisi olmuştur. 15 Mart 2020 tarihinden itibaren COVID-19 salgını dolayısıyla kültür ve sanat alanlarının kamusal sağlığı korumak adına kapalı durumda olmasından dolayı uzun süre sergiler düzenlenmemiştir. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi de kamu sağlığını korumak amacıyla uzun süre ziyarete kapalı kaldı.

Ankara Sanat Galerisi'ndeki sergiler 07 Aralık 2021 tarihinden itibaren yine kamusal sağlığı etkileyici faktörler düşünülerek önlemler alınarak açıldı. Soner Genç'in "Zamanın Hazinesi" adlı sergisi 07 Aralık 2021- 02 Nisan 2022 tarihleri arasında gerçekleşti ve sanat galerisinin dördüncü sergisi olarak bellekte yerini aldı.

Habip Aydoğdu'nun "Kırmızı Yine Kırmızı" adlı sergisi 19 Nisan – 30 Temmuz 2022 tarihleri arasında düzenlendi. 2019 yılında açılması planlanan, fakat koronavirüs pandemisinin getirdiği kısıtlamalar çerçevesinde müze ve galerilerin ziyarete kapanması ile ertelenen sergi, 2022 yılına gelindiğinde kavramı tamamen değişmiş olarak hayata geçmiştir. 20 Ağustos – 04 Aralık 2022 tarihleri arasında Nevhiz Tanyeli'nin "Varlığımın Garip Şarkısı" adlı sergisine ev sahipliği yapan Ankara Sanat Galerisi, bu sürelî sergilerin yayınlarına ve Basın Bülteni'ne ulaşmak amacıyla kare kodu uygulamasına başlamıştır.

13 Aralık 2022-21 Mayıs 2023 tarihleri arasında ise Beril Anılanmert'in "Seyir Defteri" adlı sergisi düzenlenmiştir. "Seyir Defteri" sergisinde Beril Anılanmert'in önceki yıllarda açtığı sergilerinden örneklerin yanı sıra son zamanlarda ürettiği yeni eserleri de yer almıştır. Beril Anılanmert'in İş Sanat Ankara Sanat Galerisi'nde sergilenen çalışmaları, 11 Kasım 2022 – 08 Ocak 2023 tarihleri arasında, İş Sanat Kibele Sanat Galerisi'nde de sergilendi.

İş Sanat Ankara Sanat Galerisi'nde yeni bir sergi ziyarete açılmıştır. Zeki Faik İzer'in "Paris-İstanbul-Nice" adlı sergisi, torunu Prof. Dr. Ayşegül İzer'in koleksiyonundan oluşmaktadır. 1988 yılında aramızdan ayrılan ressam Zeki Faik İzer'in sergisini, sanatçının doğumunun 118'inci yılında sanatseverlerle buluşturuyor.

Müze Dördüncü Kat ve Sergileme

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi dördüncü kat sergi salonunda "Sürelî Sergi"ler yer almaktadır. Müzenin açıldığı 02 Mayıs 2019 tarihinden bugüne bu katta iki önemli sergi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu sergiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna, milli mücadele tarihimizin onurlu sürecine ve İstiklal mücadelemizin tarihsel kesitlerine odaklanmaktadır. Müze, adına

yaraşır şekilde bu kattaki sergileriyle gelecek nesillerin kültürel, sosyal ve tarihsel belleğinin oluşmasında önemli bir misyon üstlenmiştir.

03 Mayıs – 29 Aralık 2019 tarihleri arasında dördüncü kat sergileme alanında açılan ilk sergi; “Millî Mücadelenin 100. Yılı” adını taşımaktadır. Müze dördüncü katta yer alan salon ve odaların duvar yüzeyleri ahşap lambriler türünde kaplanarak, tarihi binanın orijinal duvar yapısına zarar verilmeden, her malzemenin geriye dönüşümünün mümkün olduğu bir sergileme tasarımı yapılmıştır.

2020 yılının mart ayında COVID-19 küresel salgın dolayısıyla kamu sağlığını tehlikeye atmamak için müzenin kapanmasından dolayı, 29 Aralık 2019 tarihinde sona ermesi planlanan sergi, 2022 yılı ortasına kadar ziyarete açık kalır.

Müze Beşinci Kat (Etkinlik Alanı)

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin beşinci katı “Etkinlik Alanı” olarak düzenlenmiştir. Tasarruf bilincinin oluşturulması ve finansal okuryazarlık alanında farkındalığın geliştirilmesine yönelik öğrenci atölyeleri düzenlenmektedir. Atölyelere, bugüne dek yüz bini aşkın öğrenci katılmıştır. Bu sayı özellikle Pandemi koşullarının sona ermesi ve normalleşmenin başlamasıyla birlikte artmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Müzeler her alana ait obje ve yaşanmışlıkları aktaran kurumlar olarak, içlerinde barındırdıkları alana yönelik objeleri toplayan, sınıflandıran, onaran-koruyan, etkili sergilemelerle toplumun öğrenmesinde önemli rol oynayan birer yaygın eğitim kurumlarıdır. Günümüzde müzeler, bir zamanların elit kültürün yarattığı mabetler olmanın çok uzağındadır. Müze artık yeni anlamlar taşıyan anahtar bir kavramdır. Belirli bir binaya sıkıştırılmış, dar ve içe kapanık veya belli bir kesimin mabedi olmanın çok dışında bir bağlam taşımaktadır. İnsanoğlunun başardıklarının ve başkaldırıların özetidir. Müze geçmişimizi, toplum bireylerinin kim olduğunu, nasıl bir geçmişe sahip olduğunu veya geçmişten bugüne bir gelecek kurma çabasıyla ne gibi mücadelelerle yol aldığına dair anahtar kelimeler içerir. Kültürel bağlamda topluları temsil eden, bir araya getiren; bilimsel ve sanatsal başarıların kültürel ve sosyal kayıtlarını muhafaza eden karmaşık ve benzersiz sosyal ve kültürel bir kurumdur (Karadeniz 2018).

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde gerçekleşen Cumhuriyet tarihimizin milli, iradi ve ekonomik bağımsızlık sürecine ışık tutması, yakın tarihimizde yaşanan gelişmeleri, bugüne gelişindeki yaşanmışlıkları ve verilen mücadeleleri özellikle çocuklarımıza ve gençlerimize, tüm halkımıza ve dünyaya anlatmada- öğretmede, etkili sergilemelerle önemli bir görev üstlenmektedir.

19. yüzyıldan itibaren özellikle Avrupa'da müzelerin eğitim görevi önem kazanır, ülkemizde de müzelerin eğitim rolü dikkate alınır. Müzenin eğitim kurumu olarak yaşayan bir alana dönüşmesinde eğitim birimleri kurulur, oldukça önemli

programlar düzenlenir ve etkinlikle özellikle çocukların ve gençlerin müzede eğitimi belleğin yaşatılmasında önemli bir yer tutar. Müzeler hem bilimsel kurumlardır hem de bilgi, iletişim, belgeleme merkezleridir. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi binasının beşinci katı farklı kurumların/grupların etkinlikleri için ayrılmıştır. Ayrıca zemin katta çocuklara yönelik müzede eğitimin gerçekleştirildiği alan da yaratılmıştır.

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi toplum-kültür-bellek bağlamında ülkemizin maddi ve manevi değerlerinin korunması, geleceğe aktarılmasında önemli bir görev üstlenir. Atatürk'ün kurduğu Banka'nın Cumhuriyetimizin iktisadi bağımsızlık mücadelesindeki önemli bir arşivi bugüne kadar koruması, “İktisadi Bağımsızlık” adı altındaki sergi düzenlemesinde bir araya getirmesi, sergilemesi, tarihimizdeki önemli olayların anımsanmasını sağlaması, toplumu bilgilendirmesi ve değerlerimize sahip çıkılması için bilinçlendirmesinde önemli etken olur.

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin toplumsal sorumluluğu ve bu sorumluluğa kamuyu da dâhil etmesi İş Bankası'nın Ulus'taki Üçüncü Genel Müdürlük binasını müzeye dönüştürmek düşüncesiyle başlar. Yıllarca korunan Banka'nın belleği, sergileme aşamasından sonra, müzenin açılması ve toplumla buluşması noktasında eğitimi de içine alarak aktif bir müzecilik anlayışı ortaya koyar. Sonuç olarak ulaşılan bu nokta, günümüz dünyasının kültürlerarası, evrensel iletişimini kuran kültür-bellek-toplum üçgenindeki önemli bir müzecilik anlayışı zorunluluğudur.

Müzelere ziyaretçiyi çekme, istekli ve keyifli bir müze ziyareti gerçekleştirme, müzeye bir daha gitme isteği duyma ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesinde sergilemenin önemi büyüktür. Müzelerdeki sergileme, yaratıcı bakış açıları ve özellikle de teknolojideki gelişmelerle günümüzde heyecan verici sunuşlara ulaşır. Bir sergi tasarlamak, kültür, sanat ve bilimin sentezlenerek, görsel, belgeye dayalı orijinal nesnelerin bir araya gelmesiyle kurgulanır. Sergi, ziyaretçiye bir hikâye anlatır. İnsanlara duyuları aracılığıyla hitap edecek sergiler kurgulayabilmek için, en güçlü ve akılda kalan görsel uyarıcı, işitme gibi anlık ve çağrışım yapan uyaranları iyi gözlemlemekle birlikte en önemlisi de nesnelere ve nesnelerin hikâyelerini duyumsatacak kelimeleri iyi kullanmak gerekir.

Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin hikâyesi, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte başat hale gelen ‘iktisadi bağımsızlık’ idealinin tematik ve kronolojik başlıklarla anlatılmasıdır. Bu hikâye üzerine kurgulanan sergi tasarımı, zemin katta sürekli sergide hem Banka'nın hem de Cumhuriyetimizin ilk on yılına ait belleği görselleştirmektedir. “İktisadi bağımsızlık” olgusundan yola çıkarak müzeye adını veren kalıcı sergi tasarlanmıştır. Görüldüğü üzere kelimeler doğru seçilmiş bağlamları ise ülkemizin Cumhuriyet'in ilk yıllarında mücadele ettiği ekonomik bağımsızlık programının uygulanmasında, Banka'nın kurum kimliğini kazanması yolunda ülkeye, topluma, Cumhuriyet'e yaptığı katkılar, girişimler ve yatırımlarla bir kuruluş hikâyesinin etrafında konumlandırılmıştır. Zemin katta yer alan sergi, milli bir bankanın

doğuşunu hazırlayan tarihsel süreçlere bağlı olarak İş Bankası'nın kuruluşu, ilk on yılında kazandığı ivme, sanayi kollarındaki yatırımları, diğer sektörlerde etkin olan iştirakleri, ilk yurtdışı şubeleri gibi başlıklardan oluşuyor. Bu başlıklar, hikâyenin ana başlığı olan "İktisadi Bağımsızlık" olgusunu belgeler, objeler ve fotoğraflarla destekleyerek serginin rotasyonunu yönlendiriyor. Her kúpün numaralandırılması ve isimlendirilmesi ise hikâyenin akışını odak duvardan yani müzenin adının ve Atatürk'ün portre heykelinin olduğu noktadan başlayan akışı, zaman tüneline çekilen bir duygusal atmosferle müze ziyaretçisinin kolaylıkla hikâyenin yönünde ilerlemesini sağlamaktadır.

Her serginin müze ziyaretçisine iletmek istediği bir mesaj vardır ve bu mesaj zemin kattaki, "Kiralık Kasa" bölümünde, birinci ve ikinci katlardaki sürekli sergilerde görülmektedir. Mesajın kolayca ifade edilebilir olması önemlidir ki örnek olarak müzenin "Kiralık Kasa" dairesine bakıldığında mekâna yerleştirilen ve sergilenen on bir nesnenin ziyaretçilere anımsama, saklama, değer verme ve merak duygularına dair duysal bir atmosfer yarattığını görmekteyiz. Küçük kasa bölmelerinden dışa taşıntı yapacak şekilde korunaklı ve gizemli bir biçimde ziyaretçilerini karşılayan, satranç taşları, kimlik, pelüş oyuncak, fotoğraf, bekçi saati, ayna, madalya, müze yazılı tabela gibi nesnelere "nasıl" ve "neden" seçildikleri hatta kime ait oldukları konusunda merak uyandırmaktadır. Sergiye gelenlerin o sergiden çıktıktan sonra hayatlarına bir şey katmak "bir düşünce," "fikir" veya "perspektif katmak" sergi tasarımı önemli bir hedefdir. Özellikle müze eğitiminde çocuklara verilen atölye derslerinde müze turu yapıldığı esnada en çok dikkatlerini çeken sergi alanının "Kiralık Kasa" bölümü olduğunu öğretmenler aktarmaktadır. "Bir kiralık kasada ne saklamak istersiniz?" sorusuyla başlayan süreçte çocuklar sergilenen nesnelere karşılaştıklarında esasında maddi değerlerden daha çok insani ve manevi değerlerin korunması, sahip çıkılması, geleceğe aktarılması konusunda önemli bir deneyim yaşamaktadır. Bu nedenle İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin milli, kültürel, manevi ve her şeyden önemlisi Atatürk'ün kurduğu bir kurum olarak çocuklarımız ve gençlerimize karşı toplumsal sorumluluğunun bilinciyle tasarımlarının ve sergi sunumlarının detaylı, titiz, objektif bilgiye dayalı, iletişime, araştırmaya, yaratıcılığa açık bir çağdaş müze örneğidir.

Bir serginin fiziksel tasarımı planlı ve sıralı bir süreçtir. Büyük ölçüde bir planlaması düzenli, detaycı ve özenli bir yapıya dayanır. Tasarımcı bu yapının çalıştığından emin olmak zorundadır. Yapının iyi kurgulanması ve kurulması tasarımı destekleyecek ve oluşumunu sağlayacaktır. Hikâye, sergide gerekli alan miktarını, nesnelere yerleşimini ve ziyaretçilerin hareket edeceği sırayı bildirir. Sergi tasarlamak hikâyeyi yaratıcı bir düşünsel güçle planlamakla başlar. Ama esas olan yapının doğru işleme için aşağıdaki noktaların titizlikle planlanması ve programlanmasıdır:

- Planlama: Bütçe ve programın genel planlaması ve taslağı, özeti yazmak / hikâyeyi geliştirmek, teşhir için nesnelere ve malzemeleri toplama
- Tasarım geliştirme: Nesnelere değerlendirilmesi ve grafikler, başlık duvarı ve diğer destekler de dâhil olmak

üzere olası bir düzenin oluşturulması, malzeme, aydınlatma ve teşhir için gereksinimlerin nihai hale getirilmesi (ör. kaideler, vitrinler, görsel tasarımlar, grafik uygulamalar, teknolojik ürünler vb.)

- Üretim: Etiketleri hazırlamak, mekânın/binanın boyanması, kuruması vb. gibi teknik problemlerin çözülmesi amacıyla mutlaka ekip birliği ve ruhunu oluşturmak önemlidir. Sergi alanının hazırlanması (ör. İstenmeyen mobilyaların, aksesuarların vb. temizlenmesi, gerekli mobilya, eşya, araç-gereçlerin bakım onarımdan geçerek orijinal durumuna gelerek sergiye hazır hale gelmesi, boyama ve son kurulum), Grafikler üretmek (ör. Reprodüksiyon fotoğraflar, fotoğraf baskıları (orijinal boyutunda veya grafik tasarımıdaki yerine göre farklı boyutlarda hazırlanması, grafik/metin panelleri veya bir başlık duvarı için vinil harfler)

Serginin mesajı, tasarım için vazgeçilmez bir rehberdir. Tasarlarken kullanılan biçim, renk, malzeme, doku, ışık, kompozisyon mesajı doğru şekilde ifade etmeye yarar. Sergilerdeki bütün düzenlemeler insan algısını yönetmek amacıyla tasarlanmalı ve insana hitap etmelidir. Ziyaretçilerin ilgisini ve merakını çekmesi sergilerde önemli bir unsurdur.

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin binası ve çevresi birlikte düşünüldüğünde, Banka'nın üçüncü genel müdürlük binasının 1929 yılında bu bölgeye inşaatının yapılmasının en büyük nedenlerinden birisi Başkent Ankara'nın kent gelişim planları içerisinde bu alanın önemli yer tutmasıdır. Çünkü o dönemde ve daha önceki süreçlerde Ulus ve civarı, Ankara Kalesi ticari faaliyetlerin oldukça uzun yıllar dinamik tutulduğu ve yapıldığı ayrıca birçok kervan veya ticari iş için gelenlerin konaklayacakları han yapılarının yoğun olduğu bir yerleşim alanıydı. Nitekim bölgenin eski fotoğraflarını incelediğimizde (1930'lu yıllar) bölgede hanları özellikle de Banka'nın tam karşısında Taş Han'ın hala ayakta olduğu ve işlevini sürdürdüğü görülmektedir. Yıllar geçtikçe kent nüfusunun ve iş alanlarının Ulus'ta Çankaya bölgesine doğru kaymasıyla Banka'nın da yeri Kavaklıdere semtine doğru kayarak, üçüncü genel müdürlük binası daha çok eğitim hizmetlerinin verildiği bir ek bina konumunda kalmıştır. Bugün için ise müze ve çevresi olarak değerlendirdiğimiz de 1930'lu yılların kent planında "Bankalar Aksı" olarak geçen alan, bir müzeler adasına dönüşmüştür. Cumhuriyet Müzesi, I. Meclis Binası Müzesi, Ziraat Bankası Müzesi ve kalede özel ve devlet kurumu müzelerinin 2000'li yıllarla birlikte sayısının artması İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin konumunu bu "müze ada" içinde önemli bir yere koymaktadır. Ayrıca, bu alanda tarihi binaların üniversiteye dönüştürüldüğü faktörünü de eklersek müze mimarisi hem kendi tarihsel organizmasını korumakta hem de çevresindeki tarihi dokunun kent ve toplum belleğinin korunması ve geleceğe aktarılması bağlamında önemini taşımaktadır.

Müze; toplumun eğitim, kültür-sanat, eğlenme, dinlenme gibi gereksinimlere cevap verecek şekilde düzenlenmelidir. Bu faktörler açısından değerlendirdiğimizde İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, müzeye dönüştürülen yapısıyla hem

geçmişteki kimliğini koruyarak anımsatmakta hem de çağdaş müzecilik alanında günümüz koşullarında bir müzenin bağlamında önem arz eden ziyaretçi daha doğrusu “insan odaklı müzecilik” gereklerini eğitim, kültür, sergileme, süreli ve sürekli sergilerin yarattığı ilişkisel dinamiklerle karşılamaktadır. Müzenin dış görünüşü yapım yılı olan 1929 yılının esaslarını korumaktadır; fazla ayrıntı ya da müze olduğunu belirten aşırılıklardan kaçınılmış binanın kimliği korunmuştur. Çevre değişse bile bina Cumhuriyet’in kurulduğu yılların tüm belleğini anımsatmak, yaşatmak ve aktarmak için hala tarihi çekiciliğini korumaktadır.

Sergileme, köklü bir geçmişe sahiptir ve grafik tasarımın da etkin alanlarından biri haline gelir. Sergilemede kaideler, vitrinler, insan ölçekli olmalı ve aynı zamanda, bir ürünü, fikri, tasarımı, tekniği her türlü kesime tanıtmak, öğretmek, satmak, bilgilendirmek için kullanılmalıdır. Tüm bunlar müze iç mekân ziyaretçi uyaranlarıdır. Sergilemede dikkat edilmesi gereken uyaranlar: müze iç görünüşü, alan düzenlemeleri, fiziksel faktörler ve çalışan faktörüdür.

Eser/belgelerin her türlü müzenin içeriğine ve tipolojisine dair sunumu, dekorasyon, aydınlatma, mobilyalar ve çeşitli araç-gereçler, kafe ve müze dükkânı oluşumu müze iç düzenlemesi sürecinde düşünülür. Müze girişi, sergileme alanı/alanları, müze iç akış düzeni-binanın iç mekân akışı ile sergilemenin akışının uygunluğu, iletişimi ve birbirini okuması-, yönlendirici işaretler sergi salonlarının akışına dair, taslak plan/krokiler, özel bireylere yönelik alanların işaretlenmesi, WC vb. ihtiyaç alanlarının gösterilmesi, asansör, merdiven vb. mimari iç mekân unsurlarının gösterilmesi, yasaklı olan, ziyaretçiler tarafından yapılmaması gereken işaretlemeler, fotoğraf çekmenin veya kayıt almanın yasak olması, sessizlik gerektiren durumlar, yiyecek içecek veya ağır çantaların taşınmasına dair uyaranlar ve otopark ile ilgili oluşumlar alan düzenlemeleri çerçevesinde dikkate alınır. Ortam ısı -vitrinlerdeki veya dolaplardaki sergileme malzemelerinin ısı ayarları, ortamın /yine sergileme alanlarındaki nem ayarları-, ses efektleri, kullanılan renkler ve temizlik ile ilgili düzenlemeler fiziksel faktörler olarak karşımıza çıkar. Sergilemelerde anlamı kuvvetlendiren duylulara hitap eden sunuşlar yani duyuşsal faktörler ve müzede farklı görevlerde bulunan müze personelinin niteliği ile çalışan faktörü de son derece önemlidir.

Yukarıda sıralanan tüm faktörler günümüz müzelerinde olması gerekenlerdir. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, tüm bu faktörleri bütüncül olarak yerine getirmektedir. Bina dışsal etki olarak tarihini anımsatırken, iç mekânda zemin kattaki banka etkisi de unutulmaz. Banka’nın hemen arkasından “İktisadi Bağımsızlık” sergisi (süreli sergi) başlar. Bu oldukça yaratıcı düşünülür ve mekânın dündeki haliyle bugün dönüştüğü müze arasındaki iletişim sağlanır. Girişteki güvenlik alanı geçildikten sonra banka başlar, az sonra ortamın bir müzeye dönüştüğü sizi karşılayan müze görevlileri ve sürekli sergileme alanıyla bir zaman tüneline belleğe yolculuk başlar.

Bugünün müzeciliğinde “etki” ve “tepki” önemlidir. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi’nin toplumsal etkisi, bir dönemin tarihinin ve yaşatılan Cumhuriyet’in geleceğe belleğine sahip çıkan, ülke mücadelelerinin ve bu mücadelenin

kazanılmasında geçirilen aşamaların bilincinde bireylerdir. Müze ziyaretçilerinin tepkisi ise araştırmaya konu olan müze için her şeyden önce “bilgi edinme” odağının sürekli ve süreli sergilerde yoğun olarak etkisini hissettirmesidir. Müzede her adım, her tasarım, her oda ve salon bilgi toplamaya yönelik sergilemeler içermektedir. Müze sergilemeleri uzun vadeli planlamalardır. Bu bakış açısıyla, müzenin amacını gözden geçirdiğimizde uzun vadede, detaylı araştırma ve danışmanların yol göstericiliğinde, toplumun her kesimine hitap edebilecek güçte bir sergilemenin yaratılmış olduğu görülmektedir. Sergilemelerde, detaylı, doğru planlanmış, yoğun hazırlanmış ve sergilenen nesnelere yorumları ön plana çıkmaktadır. İç mekânda sergi alanlarında orijinal yapının, birinci kattaki toplantı salonlarının korunması ve sergilemeye katılması, ayrıca iç mekân düzenlemelerinde sergilemeye dair dönüştürülebilir malzemelerin kullanılması önemli bir detaydır. Sürekli/kalıcı sergi uzun soluklu olarak tasarlanmıştır. Her bilgi panosu, her etiket ve özellikle de kullanılan dijital ekran, ipad, gibi gereçler ilgiyi her yaşta ziyaretçiye açık hale getirmektedir. Sergi akışları her katta, akıcıdır. Dinlenmek, durmak, soluklanmak için oturma alanları, yine binanın tarihi yapısına uygun bir biçimde yaratılmıştır

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi’nde kullanılan her türlü ışık, ses, grafik ve medya tasarımı gibi unsurlar ziyaretçileri hikâyenin akışına çeker ve bir süre sonra ziyaretçiyi her bilgide bu akışın içine sürükler. İç mekân sergilenen obje ve hikayelerin eksik kalmaması adına yaratıcı çözümlerle en verimli düzenlenmeye çalışılır; duvar giydirme ve duvardan çıkan masa vitrinler bu çözümlerden bazılarını oluşturur. Bazı vitrinlerde bilgi etiketlerinin az oluşu veya olmayışı sergilenen belgelerin, fotoğrafların yoğunluğuna bağlı olarak kısıtlı bırakıldığı veya kullanılmadığını düşündürür. Müze mekânının atmosferi, ziyaretçiyi iki yönde etkiler:

İç mimar tarafından düzenlenen, mekânın bireye sunduğu ‘görsellik’, kullanıcının kültürü, toplum içindeki statüsü, zevkleri, kısacası ‘tinsellik’. Müzelerdeki iç mekân ve sergi düzenlemelerinde yapıt-mekân-insan arasındaki ilişkinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (Dıvrak, 2020: 174).

Sergilenen nesnelere görünür kılan mekân tasarımı, bir yandan objenin etkisini, diğer yandan da ortamdaki soyutlayarak mekândaki çekiciliği artırmalıdır. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi’nin sergi tasarımları incelendiğinde kullanılan her türlü ışık, ses, grafik tasarım ve medyalarla odak noktası olan bir konu, obje ve tasarımın merkeze alındığı ve sonrasında da diğer tüm sergi sunumlarının bu odağın etrafında birer bütün oluşturacak şekilde sıralandığı görülmekte; ziyaretçinin algısı ön plana çıkmaktadır. Banka’nın kurumsal iletişimden radyoculuktan televizyon sektörüne kadar süreci aktarılırken mekândaki odak Zeki Müren’in sesiyle duygusal bir atmosfer yaratıp sonrasında yeniden Cumhuriyetimizin ve Banka’nın kurucusu Atatürk’e saygıyla duvarıyla algı daha da duygusal ve içten bir atmosfere dönüşmektedir. Ziyaretçi artık hikâyenin ana fikrinin tam ortasındadır.

“İktisadi Bağımsızlık” sürekli sergisinin fiziksel tasarımında bazı elemanlar ön plana çıkmaktadır: Tonlama, renk,

doku, çizgi, şekil vb. gibi... Sergiler tasarlanırken tüm bu tasarım ilkelerinin temel alınması serginin etkisini arttırmaktadır. Bu ilkelerin hepsi yine ziyaretçi odaklıdır. İnsan ve çevre faktörü devreye girer, tasarımın ilkeleri ilgi çekmek için devrededir. Etkileşimli müzelerde özellikle insan faktörü için sergi tasarımı yapmak gerekmektedir. Bu müzelerde etkileşimli alanlarının sergileme tekniklerinde tasarım ve teknoloji ön plana çıkmaktadır. Dijital araçlar deneyim sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Müzenin özellikle kalıcı sergileri incelendiğinde dijital araçlar, müze ziyaretçileri üzerindeki etkileşimli alanları özellikle bilginin görsel belgelerine dayalı paylaşımları veya fotoğraf gibi malzemelerin yoğun olduğu konu başlıklarında etkileşimi arttırmaktadır.

Müzenin sergi tasarımlarındaki renk seçenekleri değerlendirildiğinde öncelikle kurumun kimlik rengiyle başlamak gerekir. Kurumların bir kimlik sahibi olmaları ve sahip oldukları kimliği sunum şekilleri, sembolik olarak kendilerini nasıl ifade ettikleri önemli bir noktadır. Kurum kimliği yapısının bir parçası olan kurumsal görsel kimlik, kurumun anlatmak istediklerini görselleştirmekte, kurumsal imajın yerleşmesine ve imajın sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. Kurumsal renkler de görsel kimliğin merkezinde olan unsurlardır (Bayçu ve Ustaoglu, 2015: 28).

Bankanın logosu harf ve şeklin birleşiminden oluşur. Dolar işareti benzetilen şekil aynı zamanda "iş" sözcüğünü temsil ettiğinden çalışkanlığı da çağırır. Logo üzerinde yer alan lacivert renk de güven duygusu yaratır, ciddiyeti, resmiyeti, çalışkanlığı ifade eder. Güven ve resmiyet lacivert rengin var olan anlamlarındandır. Lider, öncü ve güvenilir banka konumu vurgulanır (Bayçu ve Ustaoglu, 2015).

Müzedede oluşturulan sergilemelerde, bankanın kurumsal kimliğiyle özdeşleşen lacivert renk ağırlıklı olarak kullanılır. Renkler zihinsel izlenimler yaratan ve psikolojide de araştırılıp, kabul edilen, uyaranlardır. Her kurumun kendini ifadesinde ve tanınırlığında renkler de önemli rol oynar. Banka ikinci yoğun renk olarak kırmızıyı kullanır. Kırmızının aynı zamanda Türkiye ve liderlik ile özdeşleştirilmesi bunun sebebi olarak gösterilebilir. Ayrıca yeşil renk de kullanılır. Yeşil, huzur, dinçlik, gençlik gibi hislerle birlikte yaşamı, yenilenmeyi ve yeniden doğuşu da temsil eder. Diğer bir renk ise sarıdır. Özellikle birinci kat sergilemelerinde hem grafik tasarımlarda hem de masa şeklinde tasarlanan vitrinlerde sarının ön plana çıktığı görülür. Sarı pozitifliktir. Coşku ve mutluluk veren sarı renginin verimliliği ve üretkenliği artırma üzerinde de ciddi bir etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle yaratıcı bireyler sarı rengi daha çok kullanır. Sergilemedeki renk seçimi hem bankanın kurumsal kimliğiyle özdeşleşmekte hem de sergi tasarımının ziyaretçi üzerindeki etkileşim atmosferini güçlendirmektedir.

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin tarihi bina zemin dokusu korunur. Ahşap rabitalar gözü yormayacak şekilde sergi akışına uyum sağlar. Bina tavanının oldukça yüksek olmasından dolayı özellikle zemin kat sergi tasarımları küpler şeklinde alçıpan (geri dönüşümlü) duvarlar kullanılarak ve hikâye akışına göre planlanarak yeniden yapılır. Bina duvarlarının

kullanıldığı alanlarda ise göz hizası ilkesi korunarak yine alçıpan kaplamalar üzerine tasarımlar ve sergi araç gereçleri yerleştirilir. Sergi alanları tarihi dokuya zarar vermeyecek ve tarihi dokuyu engellemeyecek şekilde kullanılır.

Aydınlatma, objelerin görünürlüğünü sağlar ve mekânın farklı algılanmasında önemli bir rol oynar. İnsanları duygusal olarak da etkiler; duygular üzerinde pozitif etkisi yaratır. Müze aydınlatılmasında tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde yeniden bir tasarım ön plana çıkar. Geriye dönüşümlü asma tavanlarla aydınlatmanın etkisinin sergi tasarımına uygunluğu dikkat çeker. Kullanılan aydınlatmalar her sergiye ve mekâna göre tasarlanarak sergilenen tüm nesnelere, eserlere, belgelere özellikle yüzeylerde kullanılan fotoğraf ya da resimlerin ziyaretçiler tarafından doğru algılanması sağlar. Obje ve eserlerin tasarımında kullanılan aydınlatmalarda eserlere ve objelere zarar vermeyecek aydınlatma kullanılır. Birinci kat salon ve toplantı odası gibi yönetim alanları sergiye dâhildir; aydınlatma da yüksek pencerelerden yine eşyalara ve objelere zarar vermeyecek şekilde gün ışığının da iç mekâna girmesine izin verildiği görülür. Ancak bilgi etiketlerinin çoğunluğunun okunurluğunun zayıf olduğu ve ziyaretçiler tarafından görülmesinin zor olduğu saptanır. Bazı etiketlerin kör noktalarda kaldığı görülür.

Sonuç olarak, İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi'nin sergilemeleri üzerinde düşünülmüş, planlanmış, her adımı hesaplanmış, kolektif iş birliği içerisinde hem binanın hem de serginin bağlamını ziyaretçiler üzerinde etkileşimli bir atmosfere dönüştüren, estetik kaygıları olan, katlara dağılan sergilere rağmen bütüncül bakış açısıyla belleği geleceğe aktarma amacıyla kurgulanmıştır. Günümüzde müzeler, müzenin mimarisi, aydınlatma, erişilebilirlik, alan dağılımı, kültürel mirasın korunması, güvenlik, lojistik vb. konuları dikkate alır. Koleksiyonlar basit bir nesne ve belge birikimi değil; toplanmaları, saklanmaları ve sergilenmeleri gereken önemli belgelerdir. İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Cumhuriyetin oluşum aşamalarını, iktisadi bağımsızlık sürecini, müze binasının tarihi dokusunu koruyarak, etkili, çağdaş sergilemelerle özellikle çocuklara ve gençlere içinde yaşadığı dünyanın ruhunu yansıtmayı hedefleyen ve bunu gerçekleştirdiği düşünülen etkili bir kurum müzesidir.

Müzelerdeki teknoloji kullanımı, heyecan verici sergilemeler, görsel düzenlemeler ve farklı sunuşlar izleyiciyi müzelerle daha fazla çeker. Müzeler içlerinde aktardıkları dünyayı geçmişten bugüne, bugünden geleceğe taşır, etkileyici sunuşlarla o günleri yaşatır. Öyleyse müzeler alanlarındaki değişim ve gelişmeleri takip etmeli; koleksiyonlarını amaca yönelik sergilemelerle gözden geçirmelidir. Bu tür yenilikler ve gelişmeler müze görevlilerinin alandaki, kongre, çalıştay, ICOM toplantıları, ülkelerindeki ve dünyadaki diğer müzeler ve müze profesyonelleriyle iletişim yollarıyla sağlanabilir.

İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Banka binasının 1929'da inşa edilen kurumsal yapısı içine konumlandırılmış; yeniden işlevlendirme ile etkili sergilemelerin olduğu bir müzeye dönüştürülmek istenmiştir. Tematik bölümler binanın orijinal yapısı içinde dağılan odalara/mekânlara yerleşse de bina tarihi

dokusunu hem konumu hem de iç mekânıyla hissettirmektedir. Müze, müze binası olarak yapılmadığı ve tarihi dokusu korunarak müzeye dönüştürüldüğü için hikâyenin akışında ve müze ziyaretçisinin müzedeki sergi mekanlarını ziyaretinde zorluklar yaşanmaktadır. Müzenin bu sıkıntıyı yaşamadan ziyaret edilebilmesi için yönlendirme grafiklerinin daha fazla ve görünür yerlerde kullanılması ve müze uzmanlarının eşliğinde müze ziyaretinin gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Ziyaretçilerin özel ihtiyaçlarını karşılayacakları (tuvaletler, bebek bakım odası, engelli tuvaleti) alanlar 1. 2. 3. ve 4. katlarda bulunmakta, 3. Katta yer alan galeri kısmına ait tuvaletler sadece sergi açılış akşamlarında açık tutulmaktadır. 1. Katta bulunan bebek bakım odası ve engelli tuvaleti de genel olarak kapalı tutulmakta ve ihtiyaç halinde müze güvenlik görevlileri tarafından açılmaktadır. Bu alanların her an açık tutulması sağlanmalıdır.

Katkı Oranı Beyanı: İlk yazar çalışmaya %40, ikinci yazar ise %60 oranında katkı sağlamıştır.

Etik Kurul Belgesi: Araştırmanın verileri 2020 yılı öncesinde toplanmış olup etik kurul belgesi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Akşit, Ş. S. (2010). *Ulusal mimarlık ve başkentte finans merkezi: Ankara İş Bankası Genel Müdürlüğü*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi
- Atagök, T. (2001). Toplumsal tarih müzelerinin başlangıcındaki temel sorunlar, koleksiyon geliştirme yöntemi üzerine bir önerme, *Kent toplum müze deneyimler katkıları*, Tarih Vakfı Yayınları
- Bayçu, S. & Ustaoglu, F. (2015). Kurum kimliği: logo ve rengin çağrışımları. *Selçuk Üniversitesi Social Sciences Institute Journal*, 34, 27-40.
- Bedford, L. (2014). *The art museum exhibitions how story and imagination create aesthetic experience*, USA.
- Boyras, B. (2013). Müze teknolojileri ve sergileme farklılıkları, *Akademik Bakış Dergisi*, 7, 1-14.
- Boyras, B. (2020). *From showcase to virtual museum*. Artikel Akademi
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2022). *Sanat eğitimi ve öğretimi (eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle)*. Pegem Akademi
- Buyurgan, S. (Ed.). (2019). *Müzedeki eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler*. Pegem Akademi
- Dean, D. (2002). *Museum exhibition theory and practice*. Taylor & Francis e- Library.
- Dıvrak, M. (2020). *Müzeceilikte iletişim ve atmosfer*. İkinci Adam Yayınları
- Erbay, M. (2011). *Müzelerde sergileme ve sunum tekniklerinin planlanması*. Beta Yayınevi
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güngör, S. & Özcan, U. (2022). Şehir Mimarı Hermann Jansen'in planlama anlayışı ve başkent Ankara'nın imarı. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(3), 155-172.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze kültür toplum*. İmge Kitabevi
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara
- Madran, B. (1999). Müze sergileri tasarlamak, İçinde Müzebilimin ABC'si, Haz. Nevra Ertürk & Hanzade Uralman (s.283-306). Ege Yayınları
- Merdim, E. (2018). Tokyo'da dijital sanat müzesi açıldı, *Arkitera*, <https://www.arkitera.com/haber/tokyoda-dijital-sanat-muzesi-acildi/> - <https://core.ac.uk/download/pdf/230194485.pdf> <http://www.dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/1/6590/0041435.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Şalgamcıoğlu, M. E. & Cabadak, D. (2017). Permanent and temporary museum spaces: a study on human behavior and spatial organization relationship in refunctioned warehouse spaces of Karaköy, Istanbul https://www.researchgate.net/publication/318501711_PERMANENT_AND_TEMPORARY_MUSEUM_SPACES_A_Study_on_Human_Behavior_and_Spatial_Organization_Relationship_in_Refunctioned_Warehouse_Spaces_of_Karakoy_Istanbul adresinden erişilmiştir.
- The British Museum International Training Programme Ders Notları (2018).
- Tosun, Ç. B. & Özsu, A. (2014). Cumhuriyet döneminin art deco mobilya tasarımları: Selahattin Refik Sırmalı ve Atatürk'ün Çalışma Odası, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 216-235.
- Yücel, D. (2012). *Yeni medya sanatı ve yeni müze-dijital sanat pratiklerinin müzeolojik bağlamda değerlendirilmesi*, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları

İnternet Kaynakları

- URL 1. https://icom.museum/wpcontent/uploads/2022/07/EN_EGA2022_MuseumDefinition_WDoc_Final-2.pdf.
- URL 2. <https://segd.org/>
- URL 3. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/is-bankasi-iktisadi-bagimsizlik-muzesi>
- URL 4. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/is-bankasi-iktisadi-bagimsizlik-muzesi>

URL 5. <https://www.britishmuseum.org/>

URL 6. <https://www.britishmuseum.org/about-us/british-museum-story/sir-hans-sloane>

URL 7. <https://www.britishmuseum.org/blog/royal-welcome-her-majesty-queen-opens-china-and-south-asia-gallery>

URL 8. <https://www.rijksmuseum.nl/en/stories>

URL 9. <https://madmuseum.org/about>

URL 10. <https://manchesterartgallery.org/learn/health-and-wellbeing/>

URL 11. <https://www.nydesignagenda.com/design-is-going-mad-literally/>

URL 12. <https://www.oggusto.com/sanat/eser-ve-muze-incelemeleri/dunyanin-ilk-dijital-sanat-muzesi-teamlab-borderless>

URL 13. <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-260403/etnografya-muzesi.html>

URL 14. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/restorasyonu-biten-etnografya-muzesi-yeni-eserleriyle-ziyaretcilerini-bekliyor-2600315>

URL 15. <https://artsandculture.google.com/partner/istanbul-modern-museum>

URL 16. <https://www.peramuzesi.org.tr/pera-muzesi-hakkinda>

URL 17. <https://erimtanmuseum.org/tr>

URL 18. <https://xmediaartmuseum.com/xmam-2/>

Fotoğraf Kaynakları

Görsel 1-15. Dilek Karaaziz Şener Arşivi